

Pravo na suđenje u razumnom roku u kaznenom postupku

Jozak, Stanko

Master's thesis / Diplomski rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:913300>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-12**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
PRAVNI FAKULTET
KATEDRA ZA KAZNENO PROCESNO PRAVO

Stanko Jozak

**PRAVO NA SUĐENJE U RAZUMNOM ROKU U
KAZNENOM POSTUPKU**

Diplomski rad

Mentor: izv. prof. dr. sc. Marin Bonačić

Zagreb, rujan 2022.

Izjava o autorstvu rada

Ja, Stanko Jozak, pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor diplomskog rada te da u radu nisu na nedozvoljen način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade rada nisam koristio drugim izvorima do onih navedenih u radu.

Stanko Jozak v. r.

SAŽETAK

Pravo na suđenje u razumnom roku ima ogromnu važnost u ostvarenju pravilnog i zakonitog sudskog postupka. To vrijedi i za kaznene postupke. U radu je objašnjen pojam prava na suđenje u razumnom roku, a u uvodnom je dijelu poseban naglasak stavljen na konvencijski aspekt te svrhu tog prava. Kako ESLJP nalaže državama članicama obvezu uspostavljanja djelotvornog pravnog sredstva za zaštitu tog prava, i Hrvatska ima takvo pravno sredstvo – zahtjev za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku. Kritički se opisuje razvoj tog pravnog sredstva, pravni okvir te se u tom dijelu dolazi do zaključka kako takav oblik zaštite nije optimalan. Nakon toga je dana šira slika stanja zaštite prava na suđenje u razumnom roku u kaznenom pravosuđu kroz statističke podatke. U četvrtom je dijelu analizirana novija praksa ESLJP-a u kaznenim predmetima u kojima je Sud odlučivao o povredi prava na suđenje u razumnom roku. Na kraju rada, prikazana je, i usporedno s praksom ESLJP-a, analizirana praksa Ustavnog suda Republike Hrvatske. Zaključak je da Ustavni sud RH treba revnije pristupati odlučivanju o ovim povredama kako bi pravni standard zaštite ovog prava bio što viši i usklađeniji sa praksom ESLJP-a.

Ključne riječi: *razuman rok, Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, Europski sud za ljudska prava, Ustavni sud RH, sudska praksa, djelotvorno pravno sredstvo*

SUMMARY

The right to a trial within a reasonable time is of immense importance in the realization of a fair and legal court procedure. This also applies to criminal proceedings. The paper explains the concept of the right to a trial within a reasonable time, and in the introductory part a special emphasis is placed on the convention aspect and the purpose of this right. As the ECtHR imposes on member states the obligation to establish an effective legal remedy for the protection of that right, Croatia also has such a legal remedy - a request for the protection of the right to a trial within a reasonable time. The development of that legal remedy is critically described, as well as the legal framework concerning the remedy, and in that part, the conclusion reached is that this form of protection is not optimal. Then, using statistical information, a more comprehensive picture of the situation of the protection of the right to a trial within a

reasonable time in justice system was provided. The fourth part analyzed the recent practice of the ECtHR in criminal cases in which the Court decided on the violation of the right to a trial within a reasonable time. Finally, the practice of the Constitutional Court of the Republic of Croatia is presented and analyzed in comparison with the practice of the ECtHR. The conclusion is that the Constitutional Court of the Republic of Croatia should be more diligent in deciding on these violations so that the legal standard for the protection of this right is as high as possible and aligned with the practice of the ECtHR.

Keywords: *reasonable time, The European Convention on Human Rights, European Court of Human Rights, Constitutional Court of the Republic of Croatia, case law, effective legal remedy*

SADRŽAJ

SAŽETAK	1
SUMMARY	1
1. UVOD	1
2. POJAM PRAVA NA SUĐENJE U RAZUMNOM ROKU	2
2. 1. Pravo na pravično suđenje	2
2. 2. Pravo na suđenje u razumnom roku	2
2. 3. Ciljevi prava na suđenje u razumnom roku	4
2. 4. Pravo na suđenje u razumnom roku u okviru Europske konvencije za ljudska prava ...	5
2. 5. Kriteriji za utvrđivanje povrede prava na suđenje u razumnom roku	6
2. 6. Pravo na djelotvorno pravno sredstvo za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku.	11
3. ZAŠTITA PRAVA NA SUĐENJE U RAZUMNOM ROKU U RH	12
3. 1. Pravni okvir zaštite prava na suđenje u razumnom roku u Republici Hrvatskoj	12
3. 1. 1. Modeli zaštite prava na suđenje u razumnom roku u razdoblju do 2005. godine	13
3. 1. 2. Model zaštite prava na suđenje u razumnom roku od 2005. do 2013. godine.....	14
3. 1. 3. Model zaštite prava na suđenje u razumnom roku od 2013. godine.....	16
3. 2. Percepcija javnosti, medija i struke o zaštiti prava na suđenje u razumnom roku	18
3. 3. Statistički podaci o stanju zaštite prava na suđenje u razumnom roku u RH.....	20
3. 3. 1. Pregled podataka o kretanju predmeta i indikatorima uspješnosti.....	20
3. 3. 2. Podaci o stanju kaznenog pravosuđa u usporedbi sa državama Vijeća Europe....	25

3. 3. 3. Podaci o starim predmetima.....	27
4. PRIKAZ I ANALIZA SUDSKE PRAKSE	27
4. 1. Sudska praksa Europskog suda za ljudska prava.....	28
4. 2. Sudska praksa Ustavnog suda Republike Hrvatske.....	32
5. ZAKLJUČAK.....	38
POPIS LITERATURE.....	39

1. UVOD

Aktualnost i potreba za proučavanjem pitanja prava na suđenje u razumom roku je u većini zemalja, bez obzira na naprednost pravnog sustava, neupitna. Danas je to pravo općeprihvaćeno, pa je i u Republici Hrvatskoj zajamčeno Ustavom¹, a ono je također sadržano u Konvenciji za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (dalje u tekstu: EKLJP)² koje je RH potpisnica. Unatoč širokoj prihvaćenosti, gotovo da nema pravnog sustava koji je riješio pitanje razumnog roka, pogotovo ako se uzme u obzir to da je navedeno pravo naizgled kontradiktorno sa zahtjevom da postupak bude zakonit.

Važnost leži i u činjenici da je najčešće utvrđena povreda, kako u praksi Europskog suda za ljudska prava (u daljnjem tekstu: ESLJP), tako i u domaćem sustavu, povreda ovog prava.³ Pored toga, od samog ulaska ovog prava u hrvatski pravni sustav, država se bori s pronalaskom djelotvornog rješenja za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku.⁴

U prvom je dijelu rada objašnjen pojam prava na suđenje u razumnom roku, a prikazani su i akcesorni pojmovi koji su bitni za shvaćanje ovog prava. Prikazana je njegova uloga i svrha, u velikom dijelu određena činjenicom da je ovo konvencijsko pravo. RH ima obvezu pružiti zaštitu prava na suđenje u razumnom roku. Da bi se vidjelo je li ta zaštita pružena u pravnom poretku RH, u drugom je dijelu prikazan pravni okvir zaštite ovog prava, percepcija javnosti o ovom pravu te statistički podaci o efikasnosti hrvatskog kaznenog pravosuđa. Cilj svega toga je prikazati cjelovitu sliku o stanju zaštite prava na suđenje u razumnom roku u RH te provjeriti osnovanost stavova javnosti, medija i struke o ovom pitanju. U zadnjem dijelu rada je analizirana sudska praksa ESLJP-a i Ustavnog suda RH (u daljnjem tekstu: USRH) kako bi se na primjerima iz konkretnih slučajeva dobila jasnija slika o ovom temeljnom procesnom pravu. Analizom će se doći do konačnih zaključaka o pojedinim pitanjima važnim za prosudbu o tome ima li naš sustav probleme te ako ima, kako ostvariti napredak.

¹ Ustav Republike Hrvatske (Narodne Novine broj: 56/90, 135/97, 08/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14).

² Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (Narodne novine Međunarodni ugovori br. 18/97, 6/99, 14/02, 13/03, 9/05, 1/06 i 2/10).

³ Vidi više *infra* pod 2. 4.

⁴ Ustavni sud Republike Hrvatske, *Izvješće o zaštiti prava na suđenje u razumnom roku uređenju člancima 63. – 70. zakona o sudovima*, veljača 2021. (Narodne Novine broj: 21/13).

2. POJAM PRAVA NA SUĐENJE U RAZUMNOM ROKU

2. 1. Pravo na pravično suđenje

Budući da je pravo na suđenje u razumom roku sastavni dio šireg procesnog prava – prava na pravično suđenje, potrebno je objasniti i taj pojam. Pravo na pravično (pošteno, *fair*) suđenje važi za najvažnije procesno ljudsko pravo.⁵ U hrvatskom je pravnom poretku zajamčeno Ustavom, na zakonskoj razini, a i u mnogo međunarodnih konvencija kojih je Hrvatska potpisnica.⁶ Najvažnija od njih je EKLJP. Pravo na pravično suđenje je sadržano u članku 6. st. 1. EKLJP. Za ovaj pojam je bitan i ESLJP budući da ga upravo on kroz svoju praksu definira i pojašnjava.⁷ To je potrebno, budući da je pravično suđenje otvoren pojam te nije precizno definiran. Ispitujući konkretne okolnosti svakog pojedinog slučaja, određuje se sadržaj prava na pravično suđenje.⁸

U praksi ESLJP-a je pravično suđenje autonomni pojam, koji je evolutivnim tumačenjem danas postao krovni pojam koji obuhvaća: pravo na pristup sudu, pravo na pravnu pomoć, pravo na procesnu ravnopravnost, pravo na javno i kontradiktorno suđenje, pravo na saslušanje, pravo na dokaz, pravo na javnu objavu presuda, pravo na sud uspostavljen zakonom, pravo na nezavisnost i nepristranost u suđenju, pravo na suđenje u razumnom roku, pravo na učinkovitu ovrhu presuda, pravo na pravnu sigurnost i zabranu arbitrarnog postupanja.⁹

2. 2. Pravo na suđenje u razumnom roku

Cijeli sustav procesnih prava iz čl. 6. Europske konvencije počiva na ideji djelotvorne pravne zaštite.¹⁰ To je moguće samo ako ta zaštita bude i pravodobna. Zato čl. 6. sadrži jamstvo suđenja

⁵ Uzelac, A., Pravo na pošteno suđenje: opći i građanskopravni aspekti čl. 6. st. 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, ur. Radačić, I., *Usklađenost hrvatskih zakona i prakse sa standardima Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda*, Centar za mirovne studije, Zagreb, 2011., str. 89.

⁶ *Ibid.*

⁷ Sud pravo na pravično suđenje ponekad definira kao "pravo na ispravno provođenje pravde.", Goranić, I., Suđenje u "razumnom roku" - jedan od uvjeta za pravično suđenje: (članak 6. st. 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda), *Vladavina prava*, vol. 4, br. 6, 2000., str.48.

⁸ Uzelac, A., *op. cit.* (bilj. 5), str. 90.

⁹ *Ibid.*

¹⁰ *Ibid.*

u razumnom roku.¹¹ Kazneni postupak ni u kojem slučaju ne bi trebao trajati neograničeno dugo, a s druge strane, unatoč željama neupućenih aktera, ne bi se trebao voditi ni prebrzo.¹² Dakle potrebno je pronaći jedan balans koji zadovoljava kriterije i zakonitosti, ali i vremenskih ograničenja i potreba za bržim vođenjem postupka.

Iz tog razloga, pravo na suđenje u razumnom roku zajamčeno je u svim međunarodnim i domaćim izvorima koji se bave zaštitom ljudskih prava.

Tako je pravo na suđenje u razumnom roku zaštićeno EKLJP-om u članku 6. stavku 1. koji glasi:

Radi utvrđivanja svojih prava i obveza građanske naravi ili u slučaju podizanja optužnice za kazneno djelo protiv njega svatko ima pravo da zakonom ustanovljeni neovisni i nepristrani sud pravično, javno i u razumnom roku ispita njegov slučaj.

U Ustavu Republike Hrvatske ga možemo naći u članku 29. st. 1.:

Svatko ima pravo da zakonom ustanovljeni neovisni i nepristrani sud pravično i u razumnom roku odluči o njegovim pravima i obvezama, ili o sumnji ili optužbi zbog kažnjivog djela.

I Povelja Europske unije o temeljnim pravima u članku 47. st. 2. jamči isto.¹³ U Međunarodnom paktu o građanskim i političkim pravima¹⁴ u članku 14. o pravičnom postupku ne navodi se zahtjev da će sud suditi u razumnom roku.¹⁵ U točki 3. stavku 3. tog članka se navodi kako svatko ima jamstvo da mu se sudi bez prekomjernog odlaganja radi utvrđivanja opravdanosti bilo koje optužbe za kazneno djelo protiv njega.¹⁶

¹¹ *Ibid.*, str. 96.

¹² To se ogleda i u izreci: “prebrzo suđenje je maćeha pravdi“.

¹³ *Svatko ima pravo da zakonom prethodno ustanovljeni neovisni i nepristrani sud pravično, javno i u razumnom roku ispita njegov slučaj.*, Povelja Europske unije o temeljnim pravima, 2016/C 202/02.

¹⁴ Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima (Službeni list SFRJ, broj: 7/71).

¹⁵ *Svi moraju biti jednaki pred sudom i sudovima pravde. U slučaju podizanja optužnice za kazneno djelo protiv njega ili utvrđivanja njegovih prava i obveza građanske naravi, svatko ima pravo da zakonom ustanovljeni nadležni, neovisni i nepristrani sud pravično i javno ispita njegov slučaj.*, čl. 14., st. 1. MPGPP-a.

¹⁶ *Radi utvrđivanja opravdanosti podizanja bilo koje optužbe za kazneno djelo protiv njega, svatko ima u punoj jednakosti pravo na najmanje sljedeća jamstva:...*

c) da mu se sudi bez prekomjernog odlaganja; ..., čl. 14., st.3, t. 3. MPGPP-a.

Razuman rok se spominje kao jamstvo za uhićene i zatvorene zbog kaznenog djela: *Svatko tko je uhićen ili zatvoren zbog kaznenog djela biti će u najkraćem roku izveden pred suca ili nekog drugog službenika, zakonom ovlaštenog da vrši pravosudne funkcije, i u razumnom roku će mu se suditi ili će biti oslobođen.*, čl. 9. st. 3. MPGPP-a

U zakonu o kaznenom postupku (u daljnjem tekstu: ZKP), odredbu o pravu na suđenje u razumnom roku nalazi se u članku 11. stavku 1.¹⁷

Okrivljenik ima pravo da zakonom ustanovljeni neovisni i nepristrani sud pravično, javno i u razumnom roku odluči o optužbi u skladu sa zakonom.

ZKP propisuje kako se postupak mora provesti i bez odugovlačenja. Nadalje, ZKP propisuje niz rokova u kojima se određene radnje moraju poduzeti, a i niz odredbi koje sprječavaju zlorabe i moguća odugovlačenja od strane sudionika u postupku.¹⁸ No svi rokovi propisani prema sudu su monitorni¹⁹ (prema državnom odvjetniku su u pravilu monitorni) te oni predstavljaju ono „poželjno“. Ako se oni učestalo krše te postupak ide prema nerazumnom trajanju, veća je vjerojatnost da dođe do utvrđivanja povrede ovog prava. Razumnost roka se procjenjuje u svakom konkretnom slučaju tako da je nemoguće odrediti definitivne parametre razumnosti.²⁰

2. 3. Ciljevi prava na suđenje u razumnom roku

Pravo na pravično suđenje je jedno od osnovnih i temeljnih jamaca ostvarenja osnovnog demokratskog načela – vladavine prava.²¹ Pravo na kazneno suđenje u razumnom roku je subjektivno temeljno pravo pojedinca na sudsku odluku o osnovanosti optužbe u razumnom roku.²² Svrha je zahtjeva za razumnim rokom pružanje jamstava da će pojedinačni slučaj pred sudom biti okončan unutar razumnog vremena, što znači da će vrijeme neizvjesnosti i nesigurnosti za stranku u postupku biti svedeno na prihvatljivu mjeru.²³ Goranić navodi kako

¹⁷ Zakon o kaznenom postupku (Narodne Novine broj: 152/08, 76/09, 80/11, 121/11, 91/12, 143/12, 56/13, 145/13, 152/14, 70/17, 126/19, 126/19, 80/22).

¹⁸ (2) *Postupak se mora provesti bez odugovlačenja, a u postupcima u kojima je okrivljeniku privremeno oduzeta sloboda, sud i državna tijela postupat će osobito žurno.*

(3) *Sud i druga državna tijela dužni su onemogućiti svaku zlorabu prava koja pripadaju sudionicima u postupku.*, Zakon o kaznenom postupku (Narodne Novine broj: 152/08, 76/09, 80/11, 121/11, 91/12, 143/12, 56/13, 145/13, 152/14, 70/17, 126/19, 126/19, 80/22), o tome više: Krapac D., Trajanje kaznenog postupka i pravo na kazneno suđenje u razumnom roku, *Zbornik pravnog fakulteta u Zagrebu*, vol. 63, br. 1, 2013. str. 17. - Krapac tvrdi da upravo zbog strogog proceduralnog režima koji izravno propisuje rokove za poduzimanje određenih radnji i mjera koji vežu sud i stranke, a i prava okrivljenika da mu se sudi u najkraćem roku bez odugovlačenja i onemogućavanja zlorabe, hrvatsko kazneno pravosuđe zadovoljavajuće funkcionira na razini prosječnog vremena za okončanje sudskih postupaka.

¹⁹ Više o tome: Krapac, D. *op. cit.* (bilj. 18), str. 29.

²⁰ Vidi: *infra* pod 4.

²¹ Goranić, I., *op. cit.* (bilj. 7), str. 48.

²² Krapac, D., *Kazneno procesno pravo, Institucije*, Knjiga I., 6. izdanje, Zagreb, Narodne Novine, 2014., str. 153.

²³ Otočan, S., Načelo učinkovitosti upravnog spora u svjetlu konvencijskog prava na suđenje u razumnom roku, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, vol. 57, br. 1, 2020, str. 182.

je temeljna svrha uključivanja suđenja u razumnom roku među procesna jamstva članka 6., osiguranje pravne sigurnosti. Time se želi omogućiti dovoljnu brzinu rješavanja predmeta pred sudovima, a stranci se želi omogućiti da ne bude predugo vremena pod optužbom ili u neizvjesnosti u svezi sa svojim pravnim statusom. Cilj postojanja prava na suđenje u razumnom roku je i zaštita svih stranaka u postupku od odugovlačenja postupka.²⁴ Koncept razumnog roka je povezan i s jednakosti. Pretjerana kašnjenja i dugo trajanje postupka su izvor nejednakosti i diskriminacije za one koji ne mogu financijski, a ni psihološki izdržati dugo vođenje postupka.²⁵

Jedina razlika između dvaju vrsta postupaka (građanskog i kaznenog), na koje se u jednakoj mjeri primjenjuje pravo na suđenje u razumnom roku, se nalazi u svrsi.²⁶ Tako je ESLJP istaknuo da je u kaznenim postupcima, svrha ovog zahtjeva spriječiti predugačko vođenje postupka u kojem bi optuženik pred optužbom, bio u neizvjesnosti osude i kazne te postići da se u primjerenom roku dođe do odluke o osnovanosti optužbe.²⁷ Važnost ovog ističe i SATURN radna grupa²⁸, vodeća skupina na području Europe koja se bavi efikasnošću sudskih postupaka. U zadnjem ažuriranju SATURN smjernica se navodi kako nerazumno dugo vrijeme prije nego što se donese odluka o krivnji i kazni ometa rehabilitaciju počinitelja, jer je podršku za povratak u život u skladu sa zakonom teško postići prije nego što se počinjeni zločini osude i kazna izrekne.²⁹

2. 4. Pravo na suđenje u razumnom roku u okviru Europske konvencije za ljudska prava

Od trenutka prijema Republike Hrvatske u članstvo Vijeća Europe, Hrvatska je dobila nove pravne izvore, Europsku konvenciju o ljudskim pravima i praksu Europskog suda za ljudska prava koji tumači Konvenciju. Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda je

²⁴ Uz to, neki postupci štete reputaciji osoba protiv kojih se vode., Goranić, I., *op. cit.* (bilj. 7), str.51.

²⁵ Clavez F., Regis N., *Length of court proceedings in the member states of the Council of Europe based on the case law of the European Court of Human Rights*, CEPEJ, 2018, str. 9.

²⁶ Krapac, D., *op. cit.* (bilj. 18), str. 32., 33.

²⁷ *Ibid.*

²⁸ SATURN radnu skupinu je uspostavio CEPEJ 2007. Cilj SATURN radne skupine je sakupljanje informacija od država članica Vijeća Europe kako bi se poboljšalo znanje o trajanju sudskih postupaka i efikasnosti pravosuđa, pomoglo državama članicama u implementaciji najsuvremenijih politika upravljanja dužinom sudskog postupka, a sve kako bi se spriječila kršenja članka 6. st. 1. EKLJP.

²⁹ Neriješeni kazneni predmeti mogu izazvati nemire u javnosti jer država ne smatra nikoga odgovornim i pojačavaju utisak da je zločin ostao bez sankcije te bi to moglo potaknuti nove zločine., CEPEJ – SATURN, *Time requirements arising from articles 5 and 6 of the European Convention on Human Rights – Implementation manual for criminal cases*, 2020., str. 3

najznačajniji europski akt kojim se jamče ljudska prava i razrađuje sustav njihove zaštite. Pravo na suđenje u razumnom roku je konvencijsko pravo, zajamčeno člankom 6. EKLJP-a te predstavlja centralni dio EKLJP.³⁰

ESLJP je kroz svoju praksu ustanovio kriterije za ocjenu razumnosti trajanja postupka. Svaki pojedini slučaj ESLJP ocjenjuje prema kriterijima: složenost predmeta, ponašanje nadležnih vlasti, ponašanje podnositelja i značaj predmeta za podnositelja. Kriteriji ocjene povrede i dodatna dostignuća evolutivne prakse ESLJP su jako važna za pitanje suđenja u razumnom roku. Jako je bitno da se svi akteri u kaznenom postupku (i policija, i državni odvjetnici i suci) što bolje upoznaju sa relevantnim aspektima ovog prava iz EKLJP-a kako bi što bolje mogli donositi odluke bitne za upravljanje vremenom postupka u skladu sa najvišim standardima.³¹ Također, valja istaknuti da Konvencija uspostavlja minimum zaštite, ništa ne sprječava države u jamčenju kvalitetnije pravne zaštite. Najveći broj povreda koje je Sud utvrdio u presudama se odnosi na dužinu postupka, skoro 20 %.³² U 2021. godini je taj broj također u vrhu ljestvice učestalosti povrede prava sa 10 %, ³³ ali razvidno je da dolazi do pada broja povreda.

O važnosti EKLJP-a i ESLJP-a govori i činjenica da je ESLJP i njegova praksa najzaslužniji za razvitak zaštite prava na suđenje u razumnom roku u RH, što je vidljivo iz postojeće prakse USRH-a. Standarde koje je dosegao Sud po pitanju zaštite ovog prava, Ustavni sud RH uvelike cijeni pri donošenju svojih odluka te su najvažniji autoritet pri odlučivanju o ovoj povredi.³⁴ U presudama protiv Hrvatske u kojima je utvrđena barem jedna povreda konvencijskih prava, udio presuda u kojima je utvrđena povreda prava na suđenje u razumnom roku je 21%.³⁵

2. 5. Kriteriji za utvrđivanje povrede prava na suđenje u razumnom roku

Budući da je razuman rok pravni standard, te je neodređen, stvaraju se određene teškoće pri utvrđivanju povrede prava na suđenje u razumnom roku. Stoga je postojanje objektivnih kriterija nužno radi ujednačavanja prakse te onemogućavanja arbitrarnog postupanja pri

³⁰ Goranić I., *op. cit.* (bilj. 7), str.48.

³¹ CEPEJ – SATURN, *op. cit.* (bilj. 29) str. 5., 6.

³² ECHR – CEDH, *The ECHR in facts and figures – Overview 1959. - 2021., 2022.*, https://www.echr.coe.int/Documents/Overview_19592021_ENG.pdf, 17. 8. 2022.

³³ *Ibid.*

³⁴ Krapac, D., *op. cit.* (bilj. 22), str. 27.

³⁵ ECHR – CEDH, *Violations by Article and by State 1959. – 2021., 2022.*, https://www.echr.coe.int/Documents/Stats_violation_1959_2021_ENG.pdf, 17. 8. 2022.

odlučivanju.³⁶ Razumni rok trajanja postupka ocjenjuje se u svjetlu specifičnih okolnosti svakog pojedinog predmeta.³⁷ Važno je i napomenuti kako je članak 6. u potpunosti autonoman na način koji se u postupku pred domaćim sudovima utvrđuje dužina procesnih radnji. Iz toga slijedi da prekoračenje rokova u unutrašnjem pravu ne mora nužno značiti i kršenje konvencije.³⁸

Sud je kroz praksu okvirno utvrdio kako je vrijeme od dvije godine po sudskoj instanci u pravilu primjereno. Ako trajanje postupka prelazi dvije godine po instanci, Sud ide u detaljnije ispitivanje slučaja. To je tako u pravilu, no postoje razne varijable koje utječu na to da se Sud odmakne od ustaljene prakse te na kraju vrijedi jedino pravilo da Sud gleda činjenice svakog predmeta pojedinačno.³⁹ Dakle, iz odluka ESLJP-a ne proistječu konkretni rokovi čije bi prekoračenje omogućilo utvrđenje o povredi prava, međutim iz njih je moguće utvrditi standarde koji se primjenjuju pri razmatranju dužine trajanja postupka.⁴⁰ Iako su kriteriji kazuistički, Sud ih svodi na sljedeće kriterije:

a) Složenost predmeta

Zahtjev za suđenjem u razumnom roku ne derogira pravo na kvalitetno i u potpunosti zakonito provedeno suđenje. Stoga, Sud uzima u obzir složenost predmeta kada razmatra povrede prava na suđenje u razumnom roku.⁴¹ Za ocjenu je li predmet složen, Sud gleda razinu složenosti pravnih i činjeničnih pitanja koja domaći sud mora riješiti. Slučajevi kada će predmet biti složeniji su: veći broj optužbi, veći broj optuženika, volumen predmeta, broj svjedoka, broj održanih ročišta, potreba suradnje s trećim državama, potreba komunikacije s drugim sudovima i sl.⁴² Prisustvo bilo kojeg od pokazatelja složenosti samo po sebi neće opravdati dugo trajanje postupka.⁴³ Ipak, Sud će kao opravdanje za dugo trajanje postupka, lakše prihvatiti okolnost da

³⁶ Radobuljac, S., Učinkovitost zahtjeva za suđenje u razumnom roku u kaznenom postupku u stadiju rasprave, *Zbornik Pravnog fakulteta u Rijeci*, vol. 9, br. 1, 2020., str. 14.

³⁷ Gorjanc - Prelević, T., *Pravo na suđenje u razumnom roku - Zbirka izabranih presuda Europskog suda za ljudska prava u slučajevima protiv Bosne i Hercegovine, Hrvatske, Makedonije, Slovenije i Srbije*, Sarajevo, 2009., str. 29.

³⁸ "Za razliku od situacije u mnogim unutrašnjopravnim sistemima, u praksi Suda ne postoje utvrđeni rokovi ni za jedan određeni tip postupka, a sve situacije se razmatraju za svaki pojedini slučaj.", Cit. iz: Dikov, V., Vitkauskas D., *Zaštita prava na pravično suđenje prema Europskoj konvenciji o ljudskim pravima*, Strasbourg, 2012., str. 86.

³⁹ CEPEJ – SATURN, *op. cit.* (bilj. 29), str. 21.

⁴⁰ Radobuljac, S., *op. cit.* (bilj. 36), str. 14.

⁴¹ Gorjanc - Prelević, T., *op. cit.* (bilj. 37), str. 29.

⁴² Radobuljac, S., *op. cit.* (bilj. 36), str. 16.

⁴³ Gorjanc - Prelević, T., *op. cit.* (bilj. 37), str. 29.

se u postupku obavljala složena kaznena istraga, procesuirala teška kaznena djela, posebno ubojstva. Također, složenost gospodarskih kaznenih djela⁴⁴ često mogu opravdati potrebu dužeg vođenja postupka.⁴⁵ Promjene u zakonodavstvu također mogu utjecati na složenost predmeta. Dakle i pravna složenost može opravdati duže trajanje postupka, pa tako i nesigurnost u domaćoj sudskoj praksi koja je uzrokovana primjenom novog zakona koji je tek stupio na snagu.⁴⁶ Međutim, ako Vrhovni sud da uputstvo o primjeni novog zakona u konkretnom slučaju, onda složenost pravnih pitanja u sporu ne može opravdati duže postupanje.⁴⁷

b) Ponašanje podnositelja

Sljedeći kriterij koji Sud ocjenjuje kada ispituje opravdanost nerazumno dugog vođenja postupka jest ponašanje podnositelja. U načelu, Sud je utvrdio da država ne može snositi odgovornost za dužinu postupka ako je za to pretežno odgovoran podnositelj zahtjeva te će presuditi na štetu države samo ako je za nerazumno trajanje postupka pretežito odgovoran državni organ, a ne aplikant.⁴⁸ To ne vrijedi za kaznene predmete. Ne može se zamjeriti okrivljeniku što u obrani svojih interesa u potpunosti koristi resurse i sredstva koja mu stavlja na raspolaganje unutrašnje pravo.⁴⁹ Neki primjeri ponašanja aplikanta koji bi mogli utjecati na nerazumno vođenje postupka su opetovano korištenje zahtjeva za izuzeće, promjene branitelja, ne prisustvovanje ročištima...⁵⁰ Usprkos takvim ponašanjima, ništa od tog nije značajno ako ne predstavlja zlouporabu prava. Također, bitno je naglasiti da i država ima obvezu sprječavanja zlouporaba te se efektivnost državnih reakcija na pokušaje zlouporabe uzima u obzir pri odlučivanju o povredi prava na suđenje u razumnom roku.⁵¹

⁴⁴ Pokazatelj da ESLJP uvijek važe sve okolnosti pojedinog slučaja je i primjer kaznenog predmeta čiji je postupak trajao 7 godina i 4 mjeseca, a Sud nije utvrdio povredu prava na suđenje u razumnom roku. Domaće vlasti su se susrele s mnogobrojnim teškoćama u komunikaciji s vlastima i osobama u inozemstvu. (*Neumeister protiv Austrije* 1936/63, 7. 5. 1968.), Dikov, Vitkauskas, *op. cit.* (bilj. 38), str. 88.

⁴⁵ Gorjanc - Prelević, T., *op. cit.* (bilj. 37), str. 30.

⁴⁶ Dikov, Vitkauskas, *op. cit.* (bilj. 38), str. 88.

⁴⁷ Gorjanc - Prelević, T., *op. cit.* (bilj. 37), str. 31.; o tome suprotno: Krapac, D., *op. cit.* (bilj. 18).

⁴⁸ *Bunčić protiv Slovenije*, , 42852/02, 24. 1. 2008., § 54.

⁴⁹ *Kolomiyets protiv Rusije*, 76835/01, 22. 2. 2007., § 25 – 31., Slično tome i: “*Od okrivljenog se ne može očekivati da aktivno doprinese ubrzanju postupka koji može dovesti do njegove osude.*” *Eckle protiv Njemačke*; 8130/78, 15. 7. 1983., § 82., Tako i Krapac navodi kako u kaznenim postupcima nije lako utvrditi okrivljenikov doprinos odugovlačenju postupka jer okrivljenik, u pravilu, ne snosi procesne terete i nema nikakve dužnosti surađivanja s državnim tijelima. Krapac, D., *op. cit.* (bilj. 18), str. 35.

⁵⁰ Više o svakom pojedinačno: Radobuljac, S., *op. cit.* (bilj. 36), str. 17., 19.

⁵¹ *Ibid.*

c) Ponašanje nadležnih vlasti

Glede postupanja nadležnih vlasti, Sud je jasno utvrdio da članak 6. stavak 1. EKLJP jasno nameće državama ugovornicama dužnost organiziranja pravosudnog sustava na takav način da njihovi sudovi mogu ispuniti svaku od pretpostavki toga članka.⁵² Od vlasti se zahtjeva dužna pažnja i strogoća u svakom procesnom koraku, kao što je arhiviranje dokaza i dostavljanje primjedbi.⁵³ Sud je u svojoj praksi utvrdio da uzima negativno po državu sljedeća postupanja državnih organa:

a) Neopravdana aktivnost sudova („*ping – pong*“ praksa). Sud je utvrdio da opetovano ukidanje presuda u toku jednog postupka ukazuje na ozbiljan nedostatak sudskog sistema.⁵⁴ Bitno je naglasiti da, bez obzira na to koliko je puta predmet vraćan na ponovno suđenje, postupak se za potrebe procjene duljine trajanja promatra kao jedna cjelina. Već poslije drugog ukidanja, Sud u pravilu nalazi da je došlo do povrede, a po ukidanju presuda, očekuje se ažurno postupanje, pogotovo ako je već prije toga postupak duže trajao.⁵⁵ *Ping-pong* praksa predstavlja povredu i moguće je da Sud ustanovi kršenje Konvencije čak i ako ukupna dužina postupka ne djeluje prekomjerno.⁵⁶

b) Neaktivnost sudova. Povreda prava na suđenje u razumnom roku u pravilu se utvrđuje u slučaju neopravdanih dužih perioda neaktivnosti u radu suda. Privremeni zaostatak u radu ne podrazumijeva odgovornost država pod uvjetom da one žurno poduzmu sanacijske mjere za rješavanje tih iznimnih situacija.⁵⁷ Dakle, opravdavajući razlozi u slučaju kašnjenja ili neaktivnosti države moraju biti utemeljeni na objektivnim razlozima uslijed kojih država nije u mogućnosti udovoljiti svojim obvezama, pokušala je što prije spriječiti duže kašnjenje te je iskazala žurnost u saniranju kašnjenja i neaktivnosti.⁵⁸ Najčešći uzroci odgoda i kašnjenja koji se pojavljuju u kaznenim predmetima pred Sudom su: strukturalni problemi koji se odnose na

⁵² „In addition, paragraph 1 of Article 6 (art. 6-1) imposes on the Contracting States the duty to organise their judicial systems in such a way that their courts can meet each of its requirements.“, Cit. iz: *Dobbertin protiv Francuske*, 13089/87, 25. 2. 1993., § 44.

⁵³ Dikov, Vitkauskas, *op. cit.* (bilj. 38), str. 89.

⁵⁴ Gorjanc - Prelević, T., *op. cit.* (bilj. 37), str. 36.

⁵⁵ *Mamić br. 2 protiv Slovenije*, 75778/01, 27. 7. 2006., § 35.

⁵⁶ Dikov, Vitkauskas, *op. cit.* (bilj. 38), str. 89.

⁵⁷ ECHR-CEDH, *Guide on Article 6 – Right to a fair trial (criminal limb)*, str. 54.; S tim u vezi i: „...odlaganja izazvana preopterećenošću sudova mogu biti prihvatljiva dokle god nisu preduga i ako vlasti utvrde redosljed prioriteta među predmetima na osnovu njihove hitnosti i važnosti.“ Cit. iz: Dikov, Vitkauskas, *op. cit.* (bilj. 38), str. 90.

⁵⁸ ECHR-CEDH, *op. cit.* (bilj. 57), str. 54.

organizaciju tužiteljstva, periodi u istražnoj fazi postupka u kojim nije došlo do nikakvog napretka, dugi period prije ili između rasprava, pitanje spajanja kaznenih predmeta, nesposobnost osiguravanja prisutnosti svjedoka, prelijevajući efekti kašnjenja u kaznenim predmetima na civilne, problemi tužiteljstva u nalaženju dokaza.⁵⁹

Neka postupanja domaćih vlasti u kaznenim predmetima koja su ocijenjena kao povreda prava na suđenje u razumnom roku su i: izvidi ili istraga su se vodili površno i sporo, nije na vrijeme obavljeno vještačenje, upravljanje raspravom je bilo neorganizirano tako da je bilo više uzastopnih odgoda zbog zamjene članova vijeća, čitanja ili pribavljanja isprava, sastavljanja zapisnika, izrada pisane presude je trajala predugo, provjeravanje medicinskog stanja okrivljenika te njegovo čekanje da bude saslušan u postupku.⁶⁰

d) Značaj predmeta za podnositelja

Pored svega navedenog, pri ocjeni razumnosti duljine trajanja kaznenog postupka u obzir se mora uzeti i što se dovodi u pitanje za podnositelja.⁶¹ Svaki kazneni postupak dovodi u pitanje društveni ugled osobe protiv koje se vodi postupak te zabrinutost u odnosu na rezultat postupka može prouzrokovati psihičke smetnje koje ometaju svakodnevno funkcioniranje.⁶² ESLJP je utvrdio da ovi čimbenici imaju utjecaja na važnost predmeta za podnositelja: zaposlenje aplikanta, njegov status, vjerojatnost izricanja najteže kazne, visoka dob te činjenica da je u pritvoru.⁶³ Dakle za kaznene je predmete važna okolnost je li podnositelj u istražnom zatvoru. Ako podnositelj jest u istražnom zatvoru, zahtjeva se posebna ažurnost u postupanju.⁶⁴

⁵⁹ Clavez i Regis, *op. cit.* (bilj. 25), str. 5.

⁶⁰ Krapac, D., *op. cit.* (bilj. 18), str. 36.; Za više o medicinskom stanju okrivljenika i pravu na suđenje u razumnom roku: Radobuljac, S., *op. cit.* (bilj. 36), str. 14.

⁶¹ ECHR-CEDH, *op. cit.* (bilj. 57), str. 54.

⁶² Radobuljac, S., *op. cit.* (bilj. 36), str. 23.

⁶³ Krapac, D., *op. cit.* (bilj. 18), str. 36.; S tim u vezi: „sama činjenica da je podnositelj zahtjeva javna ličnost te da je privukao značajnu medijsku pažnju sama po sebi ne odluku da je potrebno dati prednost postupanju u tom predmetu“, Cit. iz: ECHR-CEDH, *op. cit.* (bilj. 57), str. 54.

⁶⁴ U tim slučajevima, primjenjuje se *lex specialis*, čl. 5. st. 3. EKLJP, sa svim strožim kriterijima koji dolaze uz njega. No u slučaju da se aplikant nalazi u istražnom zatvoru i poslije prvostupanjske presude, primjenjuje se čl. 6. st. 1., Gorjanc - Prelević, T., *op. cit.* (bilj. 37), str. 41.

2. 6. Pravo na djelotvorno pravno sredstvo za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku

ESLJP je dugo vremena u svojoj praksi tek posredno utvrđivao povredu čl. 13. EKLJP-a⁶⁵, koji jamči pravo na djelotvorno pravno sredstvo u slučaju povrede prava zajamčenog EKLJP-om. Najčešće je utvrđivao povredu čl. 13. kroz povredu prava na suđenje u razumnom roku.⁶⁶ Tu je praksu postupanja ESLJP radikalno počeo mijenjati kada se počeo susretati sa znatno povećanim brojem tužbi zbog povrede prava na suđenje u razumnom roku.⁶⁷ Tako dolazi do stvaranja dodatne obaveze koju države imaju u svezi prava na suđenje u razumnom roku - da osiguraju djelotvorno pravno sredstvo za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku. Sud je u presudi *Kudla protiv Poljske* utvrdio kako države imaju obvezu stvoriti djelotvorno pravno sredstvo za zaštitu prava na odlučivanje o građanskim pravima i obvezama i kaznenoj optužbi u razumnom roku.⁶⁸ Ova obveza proizlazi iz članka 13. EKLJP. Članak 13 predstavlja neposredni izraz cjelokupne ideje europskog mehanizma zaštite ljudskih prava.⁶⁹ EKLJP svima garantira djelotvoran pravni lijek u slučaju povrede bilo kojeg prava Konvencije.

U početku je Sud dopustio državama da izaberu kakvo će to pravno sredstvo biti, no postalo je jasno kako je optimalno rješenje prevencija, a ako je došlo do povrede, pravno sredstvo mora biti razumno kompenzatorno.⁷⁰ Sud ističe kako je, za situacije gdje do povrede još nije došlo, apsolutno najbolje rješenje ono koje sprječava povredu (prevencija).⁷¹ U slučaju kada je povreda već nastupila, preventivno sredstvo neće biti dostatno. Tada je bitno ispraviti povredu pružanjem naknade što je moguće odštetnim pravnim sredstvom (kompenzacija).⁷² Ideal je da

⁶⁵ Članak 13. EKLJP glasi: *Svatko čija su prava i slobode koje su priznate u ovoj Konvenciji povrijeđene ima pravo na djelotvorna pravna sredstva pred domaćim državnim tijelom čak i u slučaju kada su povredu počinile osobe koje su djelovale u službenom svojstvu.*

⁶⁶ Novokmet, A., Sršen Z., Neučinkoviti kazneni postupak pred sudovima – implementacija presuda Europskog suda za ljudska prava, *Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu*, vol. 24, br. 2, 2017, str. 298.

⁶⁷ *Ibid.*

⁶⁸ *Kudla protiv Poljske*, br. 30210/96, 26. 10. 2000., § 157 – 160.

⁶⁹ Omejec, J., *Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda u praksi Europskog suda za ljudska prava: Strasbourški acquis*, Novi informator, Zagreb, 2014., str. 40.

⁷⁰ Clavez, Regis, *op. cit.* (bilj. 25), str. 63. - 65., Vezano za kompenzatornu funkciju, u Izvješću Venecijanske komisije stoji: *“in criminal cases, there exists specific forms of compensatory remedies which are to be considered as forms of restitutio in integrum: the discontinuation of the prosecution, the mitigation or reduction of sentence, an acquittal, setting a low level fine; Should be only applied in exceptional cases.”*, cit. iz Regis, Calvez, *op. cit.* (bilj. 25), str. 66.

⁷¹ Novokmet, A., Sršen Z., *op. cit.* (bilj. 66), str. 299., 300.

⁷² *Ibid.* str. 300., 302., 303.

se uspostavi efikasan sistem prevencije, koji bi ubuduće spriječio kršenja ovog prava, a da se u međuvremenu obeštete svi kojima je ovo pravo već prekršeno.⁷³ Dakle praksa Suda ide za tim da države uspostave dvostruko djelujuće pravno sredstvo, i pri tome Sud naglašava preventivnu važnost takvih pravnih sredstava. Dodatni razlog za uvođenje ovog zahtjeva prema državama je i da se rastereti sam ESLJP.⁷⁴

3. ZAŠTITA PRAVA NA SUĐENJE U RAZUMNOM ROKU U RH

Hoće li neko pravo biti u pravom smislu te riječi „zaštićeno“ ili ostvareno u nekom pravnom poretku, ovisi o velikom broju čimbenika. Analizom pravnog okvira zaštite prava na suđenje u razumnom roku i prikazom povijesnog razvoja te zaštite dobit će se uvid u pravna sredstva koja su na raspolaganju u RH. Prikazom percepcije javnosti, medija i struke o pitanju zaštite i razvitka prava na suđenje u razumnom roku, dobit će se slika o tome kakvo je kroz povijest bilo stajalište pravnih adresata o pitanju zaštite ovog prava, a također, kakvo je danas. Opći prikaz stanja zaštite prava na suđenje u razumnom roku te postojanje mogućeg sustavnog problema se može dobiti iz statističkih podataka o kretanjima predmeta pred sudovima i podacima o indikatorima uspješnosti i efikasnosti pravosuđa.

3. 1. Pravni okvir zaštite prava na suđenje u razumnom roku u Republici Hrvatskoj

Pravo na suđenje u razumnom roku je ušlo u pravni sustav RH Izmjenama Ustava 2000. godine kada ono izrijekom ulazi u tekst Ustava.⁷⁵ Postupni razvoj zaštite prava na suđenje u razumnom roku ponajviše prati praksu Europskog suda za ljudska prava. Mehanizmi zaštite prava su se mijenjali i reformirali nakon značajnih presuda ESLJP-a, a opravdanost promjena je potvrđivana odlukama i izvješćima Ustavnog suda RH. Razvitak pravne zaštite prava na suđenje u razumnom roku može se podijeliti u tri razdoblja.

Prvo je obrađen model zaštite u razdoblju do 2005. godine, a nakon toga od 2005. do 2013. godine. Ovakvu podjelu prati i Uzelac u svom radu o razvoju zaštite prava na suđenje u

⁷³ Gorjanc - Prelević, T., *op. cit.* (bilj. 37), str. 43.

⁷⁴ Vidi pravna sredstva za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku u RH *infra* pod 3.

⁷⁵ Zaštita prava na suđenje u razumnom roku postaje i ustavno pravo zajamčeno člankom 29. stavkom 1. Ustava, a razrađeno je Ustavnim zakonom o izmjenama i dopunama Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske., Ustavni zakon o Ustavnom sudu Republike Hrvatske (Narodne novine br. 29/02.).

razumnom roku⁷⁶, a temelji se na vrsti sredstva zaštite. U prvom je razdoblju to bila ustavna tužba, a nakon toga je to bio zahtjev za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku. U razdoblju od 2013. godine zahtjev za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku je razdvojen na dva pravna sredstva za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku.

3. 1. 1. Modeli zaštite prava na suđenje u razumnom roku u razdoblju do 2005. godine

Izmjenama Ustava 2000. godine nije predviđen učinkovit mehanizam za zaštitu prava i odštetu u slučaju povrede. Primjenjivalo se rješenje iz Ustavnog zakona o USRH, koji je Zastupnički dom Hrvatskog sabora usvojio na sjednici 24. rujna 1999. godine.⁷⁷ Njime je uveden institut prava na ustavnu tužbu i prije negoli je iscrpljen pravni put kada se utvrdi da se nekim aktom ili njegovim nedonošenjem u razumnom roku grubo vrijeđaju ustavna prava ili slobode i da bi nepokretanjem (ustavnog) postupka za podnositelja tužbe mogle nastati teške i nepopravljive posljedice.⁷⁸ Takvo je rješenje, zbog diskrecijske naravi odlučivanja USRH, ocijenjeno kao nedjelotvorno sredstvo zaštite proklamiranog prava u skladu s postojećom razinom zaštite pred ESLJP-om.⁷⁹

Ono što se najviše zamjeralo procesu konstitucionalizacije prava na suđenje u razumnom roku jest inertnost zakonodavstva i pravne struke pri iznalaženju dobrog rješenja u cilju učinkovitosti promicanja i zaštite prava na suđenje u razumnom roku.⁸⁰ U to vrijeme dolazi i do već spomenute presude Europskog suda za ljudska prava *Kudla protiv Poljske* koja je reakcija Suda na zatranost predmetima kojima se traži utvrđivanje povrede prava na suđenje u razumnom roku.⁸¹ U njoj ESLJP nameće obvezu državama članica da osiguraju djelotvorno i učinkovito pravno sredstvo, što je trebalo biti indikativno na neprimjerenost postojećeg modela te iznalaženje učinkovitog pravnog sredstva u našem sustavu, no to se nije dogodilo.⁸² Tada dolazi

⁷⁶ Uzelac, A., O razvoju pravnih sredstava za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku Afirmacija ili kapitulacija u borbi za djelotvorno pravosuđe? *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu*, vol. 62, br. 1-2, 2012., str. 359. - 395.

⁷⁷ Zakon o Ustavnom sud Republike Hrvatske, (Narodne Novine broj 99/99).

⁷⁸ Radolović, A., Zaštita prava na suđenje u razumnom roku, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, vol. 29, br. 1, 2008, str. 20.

⁷⁹ Radobuljac, S., *op. cit.* (bilj. 36), str. 11.

⁸⁰ *Ibid.* str. 11., Slično navodi i Radolović: “U odnosu na institut zaštite prava na suđenje u razumnom roku valja reći da ga nisu iznjedrile domaća znanost i praksa. Institut je uvezen, posuđen, gotovo nametnut, i ta činjenica mora zabrinuti sve nas koji se bavimo znanostu i praksom.”, Cit. iz: Radolović, A., *op. cit.* (bilj. 78), str. 2.

⁸¹ Radobuljac, S., *op. cit.* (bilj. 36), str. 12.

⁸² *Ibid.*

i do prve presude ESLJP-a protiv RH u kojoj je odlučivao o povredi prava na suđenje u razumnom roku, *Horvat protiv Hrvatske*.⁸³ U toj je presudi Sud presudio kako dotadašnje rješenje koje dopušta diskrecijsko ocjenjivanje USRH-a o povredi predstavlja povredu tog prava te je utvrđeno kako u RH ne postoji djelotvorno pravno sredstvo za zaštitu tog prava.

Zbog toga dolazi do navedenih promjena Ustavnog zakona 2002. godine. Ustavni sud je taj koji će biti nadležan u prvom i posljednjem stupnju za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku bez diskrecijskih ovlasti o uzimanju tužbe u razmatranje. U ovom modelu, ustavna tužba je jedino pravno sredstvo u Republici Hrvatskoj za zaštitu tog prava u kojem će se kombinirati dva tipa zaštite prava na suđenje u razumnom roku, ubrzavajuće i kompenzacijsko.⁸⁴ No, unatoč pohvalama od strane ESLJP-a⁸⁵, neki stručni su autori pretpostavili da će doći do zatrpavanja Ustavnog suda Velikim brojem ustavnih tužbi.⁸⁶ S obzirom na to da se broj ustavnih tužbi svake godine povećavao, Ustavni je sud postao onemogućen da na primjeren način funkcionira te da u razumnim rokovima rješava predmete.⁸⁷

3. 1. 2. Model zaštite prava na suđenje u razumnom roku od 2005. do 2013. godine

Kako bi se spriječilo da postupci u vezi s nerazumnim trajanjem sudskog postupka i sami postanu nerazumno dugi, Ustavni sud inicira nekoliko izmjena.⁸⁸ Ustavni je sud izviješćem od 24. veljače 2005.⁸⁹ izvijestio Hrvatski sabor o uočenim problemima te prijeko potrebi da o zaštiti prava na suđenje u razumnom roku odlučuju redovni i specijalizirani sudovi.⁹⁰ Ustavni sud bi ostao nadležan za odlučivanje tek nakon što stranke iskoriste sva sredstva zaštite tog prava pred nadležnim sudovima.⁹¹ Ubrzo dolazi do donošenja novog Zakona o sudovima iz

⁸³ *Horvat protiv Hrvatske*, 51585/99, 26. 7. 2001.

⁸⁴ Uzelac, A., *op. cit.* (bilj. 48), str. 366.

⁸⁵ ESLJP je čak često navodio upravo hrvatski model, prilikom utvrđivanja povrede za neku državu, kao pozitivan način rješenja problema.

⁸⁶ Crnić, J., Ustavni zakon o izmjenama i dopunama Ustavnog zakona o Ustavnom sudu RH, *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu*, vol. 52, br. 2, 2002., str. 259. – 288.

⁸⁷ Ustavni sud Republike Hrvatske, *op. cit.* (bilj. 4),

⁸⁸ Uzelac, A., *op. cit.* (bilj. 76), str. 376.

⁸⁹ Ustavni sud Republike Hrvatske, Izvješće broj: U-X-835/2005, (Narodne novine broj: 30/05).

⁹⁰ Ustavni sud Republike Hrvatske, *op. cit.* (bilj. 4).

⁹¹ Uzelac navodi kako se Ustavni sud zalagao za model prema kojemu bi on u odnosu na novo pravno sredstvo igrao ulogu usporedivu s ulogom koju Europski sud ima u odnosu na pravna sredstva pred Ustavnim sudom., Uzelac, A., *op. cit.* (bilj. 76), str. 376.

2005. godine⁹² kojim je uvedeno novo pravno sredstvo za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku, a to je zahtjev za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku.

Zahtjev se za vrijeme trajanja postupka mogao podnijeti neposredno višem sudu koji je mogao dosuditi naknadu zbog prekomjerne dužine postupka i u isto vrijeme odrediti rok u kojemu niži sud mora donijeti svoju odluku.⁹³ Uvođenjem tog novog pravnog sredstva Ustavni je sud prestao biti nadležan u prvom stupnju za zaštitu tog prava, ali je ostao nadležan odlučivati u posljednjem stupnju.⁹⁴ Naime, nakon iscrpljenog pravnog puta strankama je ostala mogućnost podnošenja ustavne tužbe.⁹⁵ Ovim modelom je uspostavljeno kombinirano, odštetno-ubrzavajuće pravno sredstvo.⁹⁶ Novi model se može nazvati decentraliziranim, višeslojnim sustavom pravnih sredstava jer je tada postojalo više različitih scenarija do kojih je moglo doći u slučaju povrede prava na suđenje u razumnom roku.⁹⁷ Bilo je dosta kritika novog uređenja⁹⁸, no došlo je pozitivnih učinaka te se broj ustavnih tužbi zbog povrede prava na suđenje u razumnom roku smanjio za više od 95%.⁹⁹ Najvažnije kritike su se ticale pravila po kojim bi redovni sudovi trebali odlučivati o zahtjevu, tj. nepostojanje odredbe koja određuje koja su to pravila.¹⁰⁰

⁹² Zakon o sudovima, (Narodne novine, br. 150/2005).

⁹³ Ustavni sud Republike Hrvatske, *op. cit.* (bilj. 4).

⁹⁴ *Ibid.*

⁹⁵ *Ibid.*

⁹⁶ Uzelac, A., *op. cit.* (bilj. 76), str. 379.

⁹⁷ Za više o tome: *Ibid.*

⁹⁸ "Razlozi za uvođenje novog pravnog sredstva nisu bili u unapređivanju zaštite ljudskih prava - naprotiv, glavni motiv za promjenu, grubo rečeno, sastojao se u preusmjeravanju predmeta s Ustavnog suda i njihovu prebacivanju na pleća redovnih sudova." Cit iz: *Ibid.* str. 380.

⁹⁹ Krapac, D., *op. cit.* (bilj. 18), str. 56.

¹⁰⁰ Na to je zakonodavac odgovorio novelom Zakona o sudovima iz 2008. godine (Zakon o sudovima, Narodne novine, br. 113/2008) kojom je propisano da će se primjenjivati pravila izvanparničnog postupka prilikom odlučivanja o zahtjevu. Dolazi i do novih promjena Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o sudovima iz 2009. godine. Njime se uvodi žalba tročlanom vijeću Vrhovnog suda RH kao sudu posljednjeg stupnja protiv rješenja Vrhovnog suda. Ustavni sud zauzeo je stajalište da se zaštita ustavnog prava na suđenje u razumnom roku pred Ustavnim sudom osigurava u redovitom postupku koji se pokreće ustavnom tužbom protiv pojedinačnog akta kojim je meritorno odlučeno o pravima i obvezama ili o sumnji ili optužbi zbog kažnjivog djela, a koja se podnosi nakon što je iscrpljen dopušteni put pravne zaštite. Ustavni sud i dalje je ostao nadležan za odlučivanje o povredi ustavnog prava na suđenje u razumnom roku u slučaju kada Vrhovni sud pred kojim se vodi postupak u posljednjem stupnju odlučivanja o pravima i obvezama stranke ili o sumnji ili optužbi zbog kažnjivog djela, ne odluči o pravnom sredstvu stranke u razumnom roku., Ustavni sud Republike Hrvatske, *op. cit.* (bilj. 4).

3. 1. 3. Model zaštite prava na suđenje u razumnom roku od 2013. godine

Prijašnji model zaštite se može ocijeniti kao učinkovit, ako bismo kao kriterij za ocjenu učinkovitosti uzeli smanjenje broja predmeta pred ESLJP-om.¹⁰¹ Međutim, 2013. godine donosi se novi Zakon o sudovima.¹⁰² Značajne novine su da se određuju dva pravna sredstva za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku i to: zahtjev za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku i zahtjev za isplatu primjerene naknade zbog povrede prava na suđenje u razumnom roku.¹⁰³

Novo rješenje od početka dobija mnogo kritika te je čak došlo do podnošenja više prijedloga za pokretanje postupka za ocjenu suglasnosti s Ustavom članaka Zakona o sudovima koji uređuju zaštitu prava na suđenje u razumnom roku.¹⁰⁴ Uglavnom se osporava “razbijanje“ ranijeg jedinstvenog zahtjeva za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku, ujedno i zahtjeva za isplatu primjerene naknade, na dva zasebna zahtjeva; neovisnost pri odlučivanju o osnovanosti zahtjeva te ograničenost iznosa naknade.¹⁰⁵ U ovom je modelu iniciranje postupka omogućeno kroz institut zahtjeva za zaštitu prava koji se podnosi sudu pred kojim je u tijeku postupak. Predsjednik suda određuje rok u kojem sudac mora riješiti predmet (čl. 65. ZoS/13). Postupak isplate primjerene naknade pokreće se podnošenjem zahtjeva za isplatu višem sudu u slučaju prekoračenja roka koji je odredio predsjednik suda (čl. 68. st. 1 ZoS/13). Upravo u toj okolnosti leži najveća mana ovog modela. Naime, ukoliko sudac riješi predmet u roku koji mu odredi predsjednik suda, stranka nema na raspolaganju odštetno pravno sredstvo.¹⁰⁶ Zbog okolnosti da u nekim slučajevima drugo sredstvo nije dostupno, djelotvornost ovog pravnog sredstva je upitna.

¹⁰¹ Uzelac, A., *op. cit.* (bilj. 76), str. 382.

¹⁰² U konačnom prijedlogu zakona o sudovima 2013. se samo navodi kako je zbog sadržaja članka 6. Europske konvencije o ljudskim pravima i članka 29. Ustava Republike Hrvatske, bilo nužno dograditi odredbe koje uređuju zahtjev za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku i postupanje suda temeljem ovoga zahtjeva.

¹⁰³ Čl. 63. st. 1. Zakona o sudovima (Narodne Novine broj: 28/13, 33/15, 82/15, 67/18, 126/19, 130/20, 21/22, 60/22).

¹⁰⁴ *Rješenje Ustavnog suda Republike Hrvatske broj: U-I-1553/2013 i dr. od 16. listopada 2018.*, (Narodne Novine broj: 99/18).

¹⁰⁵ Jedan predlagatelj ističe: “Zahtjev za isplatu naknade dolazi u obzir samo u slučaju kada sud prekorači rok za okončanje postupka određen u povodu zahtjeva za zaštitu prava, iako je povreda prava već nastupila. Tako dolazi do situacija koje podsjećaju na »igru na sreću« odnosno na svojevrsnu okladu između predsjednika suda i stranke, pa ako sudac uspije okončati postupak u »zadanom« roku, »pobijedio« je predsjednik suda, a ako ne uspije, »pobijedila« je stranka.“. *Rješenje Ustavnog suda Republike Hrvatske broj: U-I-1553/2013 i dr. od 16. listopada 2018.*

¹⁰⁶ Radobuljac, S., *op. cit.* (bilj. 36), str. 13.

Ustavni sud (ne)učinkovitost pravnog sredstva može ispitivati samo u svjetlu posebnih okolnosti pojedinačnog slučaja koji se osporava ustavnom tužbom.¹⁰⁷ To Ustavni sud i čini, no i tada smatra kako je pravno sredstvo za zaštitu prava na suđenje u skladu s tadašnjim dosezima prakse ESLJP-a u razumnom roku. Ipak, uzima u obzir predmet *Novak protiv Hrvatske*.¹⁰⁸ U njemu se ESLJP nije upuštao u generalnu ocjenu učinkovitosti pravnih sredstava za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku u pravnom poretku RH, ali je upozorio na pitanja koja se tiču preventivne uloge ubrzavajućeg pravnog sredstva te problema ograničenja dostupnosti dopunskog, odštetno ubrzavajućeg pravnog sredstva u zakonodavnom modelu iz 2013. godine.¹⁰⁹ Tako ESLJP 2020. godine donosi tri presude protiv Republike Hrvatske u kojima se bavio pitanjima povrede prava na suđenje u razumnom roku te razmatrao učinkovitost pravnih sredstava kojim se jamči to pravo. Radi se o presudama *Marić*¹¹⁰, *Kirinčić* i dr.¹¹¹ i *Glavinić* i *Marković*¹¹² protiv Hrvatske. Ukratko, presude negativno ocjenjuju trenutno pravno sredstvo za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku iz više razloga. ESLJP ističe da mogućnost korištenja kompenzatornog sredstva samo u iznimnim slučajevima čini ovo pravno sredstvo nedjelotvornim. Iako se ne radi o kaznenim predmetima, bitno ih je istaknuti jer su one vjerojatno bile katalizator za spomenuto izvješće Ustavnog suda RH, te polazište za eventualne buduće promjene i napredak.

U Izvješću Ustavnog suda iz 2021. godine, Ustavni sud navodi kako i praksa pokazuje da sredstvo za ubrzanje postupka iz Zakona o sudovima 2013. ne ispunjava svoju preventivnu funkciju jer će zahtjev za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku u pravilu biti usvojen samo ako postupak već predugo traje, odnosno ako predsjednik suda smatra da postupak traje predugo.¹¹³ Nadalje, u izvješću se ističe da pravno sredstvo namijenjeno samo ubrzanju

¹⁰⁷ "Imajući na umu da ustavnosudska ocjena suglasnosti zakona s Ustavom ne podrazumijeva ocjenu odabranog zakonodavnog modela i ustroja, njegove opravdanosti i svrhovitosti, pod uvjetom da je rješenje koje je ponudio zakonodavac unutar ustavnopravno prihvatljivih granica, a s obzirom na to da pravna sredstva za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku u pravnom poretku Republike Hrvatske predviđena tim zakonom nisu u svojoj biti i a priori neučinkovita, Ustavni sud istaknuo je da njihovu (ne)učinkovitost može ispitivati samo u svjetlu posebnih okolnosti pojedinačnog slučaja koji se osporava ustavnom tužbom." Cit. iz Ustavni sud Republike Hrvatske, op. cit. (bilj. 4).

¹⁰⁸ *Novak protiv Hrvatske*, br. 7877/14. 14. 6. 2016.,

¹⁰⁹ Ustavni sud Republike Hrvatske, op. cit. (bilj. 4).

¹¹⁰ *Marić protiv Hrvatske*, 9849/15, 30. 7. 2020., <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-203806>

¹¹¹ *Kirinčić i drugi protiv Hrvatske*, 31386/17, 30. 7. 2020., <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-203807>

¹¹² *Glavinić i Marković protiv Hrvatske*, 11388/15, 25606/15, 30. 7. 2020., <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-203976>

¹¹³ Ustavni sud Republike Hrvatske, op. cit. (bilj. 4).

postupka ne može biti učinkovito za ispravljanje onih situacija u kojima postupak već predugo traje, odnosno u kojem je već došlo do povrede prava na suđenje u razumnom roku. Ono stoga mora biti popraćeno i odštetnim pravnim sredstvom.¹¹⁴ Slijedom svega navedenog, Ustavni sud ocjenjuje da sadašnji zakonodavni model ne ispunjava svoju svrhu te ga je potrebno doraditi.¹¹⁵ Najnovijim izmjenama Zakona o sudovima iz veljače 2022. godine nije se ulazilo u reformiranje Zahtjeva za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku.

3. 2. Percepcija javnosti, medija i struke o zaštiti prava na suđenje u razumnom roku

Nije skrivana činjenica da se pravosudni sustav RH bori sa zaostacima i gomilom neriješenih predmeta od samog nastanka.¹¹⁶ Autori govore o beznadnom stanju na početku dvije tisućitih.¹¹⁷ Neki autori tvrde kako nema dvojbe da postoji uska korelacija između stanja organizacije hrvatskog sudstva i nastalih zaostataka.¹¹⁸ Kako je ranije izneseno, svemu ovome svjedoči i zatrpanost Ustavnog suda gomilom ustavnih tužbi zbog povrede prava na suđenje u razumnom roku te povećanje broja presuda protiv RH pred Europskim sudom za ljudska prava.

Zakonodavac je 2005. godine odgovorio uvođenjem novog pravnog sredstva za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku. Stanje se poboljšava te neki autori žustro brane kazнено sudstvo tvrdeći kako u kaznenom postupku nema sustavne opasnosti po pravo na suđenje u razumnom roku.¹¹⁹ Unatoč dobrim brojkama početkom dvije tisuće desetih, mediji izvještavaju negativno

¹¹⁴ To je zato jer žrtva povrede nekog Ustavom odnosno Konvencijom zajamčenog prava ili slobode prestaje biti žrtvom te povrede kumulativnim ispunjenjem dviju pretpostavki: utvrđenjem povrede prava ili slobode zajamčene Ustavom odnosno Konvencijom, te dodjeljivanjem odgovarajuće novčane naknade za tako utvrđenu povredu., *Ibid.*

¹¹⁵ Ustavni sud napominje da na uočene probleme reagira u pojedinačnim slučajevima nastojeći nadomjestiti nedostatke u postojećem zakonodavnom modelu. Međutim, postupanje Ustavnog suda u pojedinačnim slučajevima ne može nadomjestiti nužnost zakonodavne intervencije., *Ibid.*

¹¹⁶ Radolović, A., *op. cit.* (bilj. 78), str. 2.

¹¹⁷ Spominje se apsurd u kojem Hrvatska u Europi ima najviše sudaca po stanovniku, a također najviše neriješenih predmeta te zaostataka. Navodi i kako rješenje nije lako vidljivo jer su suci uredno ostvarivali normu., *Ibid.*

¹¹⁸ No iznosi kako su uzroci i vanjski, napose u odnosu zakonodavne i izvršne vlasti prema sudbenoj., Crnić, I., Hrvatska sudbena vlast i pravo na suđenje u razumnom roku, *Informator*, 2002., br. 5076 – 5077, str. 125. – 131.

¹¹⁹ „...podaci indiciraju da otpada prigovor koji se često ističe u javnosti da naši suci ne rade ili slabo rade. Također, to izmiče tlo pod nogama tvrdnjama da je zbog toga što prosječno vrijeme rješavanja sudskih predmeta u kaznenim stvarima traje neprihvatljivo dugo, moralno prikladno da se u javnim medijima, zainteresiranim za slučajeve teških kaznenih djela čija se suđenja koriste za spektakularne reportaže i prikaze...“, Krapac, D., *op. cit.* (bilj. 18), str. 20., 21.; suprotno o tome: Radolović, A., *op. cit.* (bilj. 78), str. 3.

o hrvatskom sudstvu te dužini postupaka.¹²⁰ Prate ih i kritike stručne javnosti koji imaju dosta zamjerki u vezi djelotvornog pravnog sredstva za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku.¹²¹

Ni novi model uveden 2013. nije prošao bez kritika. Razdvojenost pravnih sredstava i dostupnost kompenzatornog sredstva samo u iznimnim slučajevima je najveća mana ovog sustava. Tako dolazi do raznih prijedloga za ocjenu suglasnosti s Ustavom raznih odredaba glave VI. ZoS-a/2013., „Zaštita prava na suđenje u razumnom roku“ koje je podnijelo šestero predlagatelja.¹²² Dakle i nakon 2013. godine nastavlja se negativna slika o zaštiti prava na suđenje u razumnom roku, a povećava se nakon presude ESLJP-a *Novak protiv Hrvatske*¹²³ i tri presude iz 2020. godine prava u kojima Sud propituje učinkovitost i djelotvornost sadašnjeg pravnog sredstva za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku. Na stranicama Transparency International Hrvatska stoji kako je duljina trajanja postupaka jedan od vodećih problema hrvatskog sudstva te uvelike doprinosi nepovjerenju građana u sudstvo.¹²⁴ Kritike na račun djelotvornosti pravnog sredstva za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku su opravdane, a potvrđuju ih mišljenja ESLJP-a i USRH-a koja se mogu naći u njihovoj sudskoj praksi.

Mišljenja vlade o svemu ovome mogu se naći u nacrtu Nacionalnog plana razvoja pravosudnog sustava od 2021. do 2027. godine. Kada je riječ o kaznenim postupcima, resorno ministarstvo navodi kako će se stvoriti „zakonske pretpostavke za tonsko snimanje rasprave“ što će doprinijeti kraćem trajanju ročišta, rasterećenju sudaca koji sada sažimaju izjave stanaka te ih diktiraju u zapisnik, kao i transparentnosti samog postupka.¹²⁵ Dakle, kada se sve sagleda, percepcija javnosti je negativna, a ministarstvo pokušava ostvariti daljnji napredak i promijeniti negativnu sliku o trajanju postupaka. Kritike stručnih autora su namijenjene raznim problemima

¹²⁰ U članku Hrvatski sudovi su bankrotirali (Nedjeljni Jutarnji list, 2. IX. 2012.) novinarka S. Lukić piše da će Ministarstvu pravosuđa do kraja 2012. godine nedostajati oko 100 milijuna kuna za redoviti rad sudova.

¹²¹ „Postoji dosta široko suglasje o tome da je ovakva regulacija konstitucionalno neadekvatna, vrlo dvojbene ustavnosti i da predstavlja gotovo školski primjer zakonodavne ispodnormiranosti.“ Radolović, A., *op. cit.* (bilj. 78), str. 23.

¹²² Detaljnije o razlozima prijedloga, a i razlozima Ustavnog suda pri odlučivanju o prijedlogu za ocjenu suglasnosti s Ustavom vidi u: Ustavni sud Republike Hrvatske, *op. cit.* (bilj. 4).

¹²³ *Novak protiv Hrvatske*, br. 7877/14. 14. 6. 2016.,

¹²⁴ <https://transparency.hr/hr/novost/neovisnost-i-nepristranost-sudske-vlasti-923>, 14.8. 2022.

¹²⁵ <https://esavjetovanja.gov.hr/ECon/MainScreen?entityId=19443>, 14. 8. 2022.; Iako je u internet članku o spomenutom nacrtu navedeno kako se u nacrtu vlada pita čemu loša percepcija javnosti, autorica u uvodnom dijelu članka daje komentar kako slika oko smanjenja trajanja sudskih postupaka nije nimalo obećavajuća., Galić, G., <https://faktograf.hr/2021/12/15/drzava-ce-propisati-rokove-u-kojima-se-sudski-postupci-trebaju-okoncati/>, 14. 8. 2022.

vezanim za pravno sredstvo namijenjeno zaštititi prava na suđenje u razumnom roku, a te kritike prate i izvješća USRH-a na tu temu.

3. 3. Statistički podaci o stanju zaštite prava na suđenje u razumnom roku u RH

U ovom djelu rada prikazana su i analizirana statistička izvješća pomoću kojih će se dobiti slika o aspektima uspješnosti i efikasnosti kaznenog pravosuđa u RH.¹²⁶ Za potrebe ovog rada su uzeti u obzir Statistički pregled o radu sudova za pojedinu kalendarsku godinu koje objavljuje Ministarstvo pravosuđa i uprave te Evaluacijsko izvješće CEPEJ-a¹²⁷ o stanju Europskih pravosudnih sustava.

Daleko najčešće korišteni, a i najvrjedniji pokazatelji uspješnosti funkcioniranja nekog pravnog sustava jesu stopa riješenosti predmeta (CR) te vremena potrebnog za donošenje odluke (DT).¹²⁸ Takvu je metodologiju uveo CEPEJ, a ona omogućava dobivanje informacija o tome rješavaju li se zaostaci. Zaključak o efikasnosti pravosuđa se može dobiti iz podataka o kretanju predmeta pred sudovima detaljnijim uvidom u podatke o priljevu predmeta, broju riješenih i neriješenih predmeta.¹²⁹ Prikazani su i podaci o stanju rješavanja starijih predmeta jer predstavljaju najneposredniju opasnost za pravo na suđenje u razumnom roku.

3. 3. 1. Pregled podataka o kretanju predmeta i indikatorima uspješnosti

Statistički podaci Ministarstva Pravosuđa i Uprave iz Pregleda o radu sudova za 2021. godinu¹³⁰ pokazuju detaljnije stanje u pravosuđu. Tu se mogu vidjeti podaci o kretanju predmeta na sudovima te o uspješnosti rada sudova.

¹²⁶ Uz sve ograničenosti statističkog pristupa u nastojanju da se dobije slika o stanju nekog pravnog sustava, ovi podaci daju dobru osnovu za ocjenjivanje uspješnosti, ili barem daju objektivnu sliku o osnovnim indikatorima efikasnosti nekog sustava. Oni bi trebali spriječiti bilo kakva preuranjena i neosnovana kritiziranja ili hvalospjeve koje često mogu čuti od medija, javnosti ali i struke.

¹²⁷ CEPEJ – European Commission for the Efficiency of Justice, Europsko povjerenstvo za djelotvornost pravosuđa je stalno tijelo u okviru Vijeća Europe u čijem su sastavu eksperti iz država članica. Zadaci CEPEJ-a su da komparativno analizira rezultate raznih pravosudnih sustava, izrađuje zajedničke statističke kriterije i druga sredstva njihove evaluacije te analizira problematična područja u kojima je potrebno poboljšanje situacije.

¹²⁸ CR - Clearance Rate - računa se prema formuli: (broj riješenih predmeta : broj primljenih predmeta) x 100,

DT – Disposition Time – računa se prema formuli: 365 : (broj riješenih predmeta : broj neriješenih predmeta).

¹²⁹ Također, za potpunu analizu su bitni podaci o kretanju kadrova, točnije ukupan broj rješavatelja te broj riješenih predmeta po rješavatelju.

¹³⁰ Ministarstvo pravosuđa i uprave, *Statistički pregled o radu sudova za 2021. godinu*, preuzeto sa: <https://mpu.gov.hr/statisticki-pregled-o-radu-sudova-26209/26209>, 19. 8. 2022.

Tablica 1. Podaci o kretanju predmeta na sudovima – petogodišnje razdoblje

Podaci o radu sudova	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
Primljeno	1.242.300	1.166.130	1.289.716	1.178.265	1.335.695
Riješeno	1.278.017	1.216.561	1.215.959	1.196.780	1.294.014
Neriješeno	464.124	407.062	481.348	464.770	508.837

Tablica 2. Indikatori uspješnosti rada sudova – petogodišnje razdoblje

Indikatori uspješnosti	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
Stopa rješavanja	102,88%	104,32%	94,28%	101,57%	96,88%
Vrijeme trajanja postupka	133	122	144	142	144
Riješeno po sucu/sudskom savjetniku	533	517	523	521	570

Broj neriješenih predmeta na kraju 2021. godine najveći je u proteklom petogodišnjem razdoblju, a u odnosu na prethodnu godinu porastao je za 9,5%.¹³¹ U ministarstvu navode kako su indikatori uspješnosti na zadovoljavajućoj razini izuzme li se stopa rješavanja (CR) koja je nakon povoljne 2020. godine pala ispod 100%, odnosno na 96,9% u 2021. godini. To opravdavaju činjenicom da je značajan broj predmeta zaprimljen tek potkraj 2021. godine. Vrijeme potrebno za rješavanje predmeta (DT) je gotovo isto kao i prethodne godine, odnosno dulje je tek za dva dana (144).¹³²

U pregledu napominju kako se broj rješavatelja sudskih predmeta (sudaca i sudskih savjetnika) kontinuirano smanjuje, pa je i 2021. godine na sudovima 29 rješavatelja manje nego 2020. godine, odnosno, njih 2.269. Promatrajući petogodišnje razdoblje, broj sudaca i sudskih savjetnika smanjio se nakon 2017. godine za 131. Unatoč smanjenju broja rješavatelja na sudovima, suci i sudski savjetnici riješili su u prosjeku 50 predmeta više nego prethodne godine, odnosno 570 predmeta, za razliku od 2020. godine kada su riješili u prosjeku 521 predmet.¹³³ Usporedi li se ovo s brojkom iz 2011. suci rade efikasnije. Naime, 2011. godine je 1,613.447 predmeta rješavalo 2541 sudaca i 717 savjetnika, što iznosi 495 predmeta po jednom

¹³¹ U pregledu se navodi kako je utjecaj na porast neriješenih predmeta imao značajan priljev parničnih ali i ovršnih predmeta na općinskim sudovima., *Ibid.*, str. 9.

¹³² *Ibid.*

¹³³ *Ibid.*

pravosudnom dužnosniku.¹³⁴ Iz tih razloga se smanjenje broja pravosudnih dužnosnika čini opravdano i razumno.

Takva je situacija za stanje u pravosuđu općenito. Podaci iz Statističkog pregleda za kaznene predmete pokazuju kakva je situacija usporedimo li ih s podacima za građanske, prekršajne i trgovačke predmete. Cilj je dobiti zaključak o tome postoji li problem s dužinom trajanja postupka u kaznenim predmetima te je li stanje u kaznenom postupku bolje od ostalih grana.

Tablica 3. Pregled kretanja predmeta po godinama i vrsti predmeta s indikatorima

Sudovi	Godina	Kretanje predmeta				CR	DT
		Na početku	Primljeno	Riješeno	Neriješeno		
Kazneni	2017.	32.188	53.581	52.093	33.525	97,22%	235
	2018.	33.525	53.699	51.891	35.123	96,63%	247
	2019.	35.123	57.151	55.981	36.259	97,95%	236
	2020.	36.259	58.013	56.067	38.204	96,65%	249
	2021.	38.204	60.531	57.192	41.523	94,48%	265
Građanski	2021.	211.242	258.653	227.093	243.489	87,80%	391
Trgovački	2021.	24.005	28.368	30.337	22.044	106,9%	265
Prekršajni	2021.	77.784	142.809	129.457	92.117	90,65%	260

U Statističkom pregledu jedino što se navodi jest da je na kraju 2021. godine, u odnosu na prethodnu godinu, zabilježeno povećanje broja neriješenih kaznenih predmeta.¹³⁵ Iz tablice je vidljivo da stopa rješavanja kontinuirano opada. CR manji od 100% znači da suci nisu u sposobnosti riješiti onoliko predmeta koliko i prime. Ta činjenica, uz kombinaciju s povećanjem broja predmeta znači da će se zaostaci i dalje nastaviti povećavati te ovo predstavlja nešto na čemu je potrebno raditi.¹³⁶ Vrijeme potrebno za rješavanje kaznenih predmeta u proteklih pet godina raste.

¹³⁴ Tada je trend bio povećanje broja pravosudnih dužnosnika. Krapac objašnjava opravdanu potrebu za tim, budući da se tada, Hrvatski pravosudni sustav borio sa jako velikim zaostacima., Krapac, D., *op. cit.* (bilj. 18).

¹³⁵ *Op. cit.* (bilj. 130), str. 20.

¹³⁶ Naravno, postotak neznatno ispod 100% CR-a ne predstavlja razlog za ogromnu zabrinutost.

Razvidno je da je stopa rješavanja kaznenih predmeta bolja od CR-a građanskih i prekršajnih predmeta. Situacija je najbolja u trgovačkim predmetima gdje je CR čak i veći od 100%.¹³⁷ Situacija je 2011. godine bila dosta bolja ukoliko se uspoređi s građanskim postupcima.¹³⁸ Činjenica da je situacija bolja od građanskog postupka i dalje stoji, no mora se priznati da je trenutno DT za kaznene predmete dulji u odnosu na 2011. godinu za oko 100 dana. S obzirom na to da su suci nikad efikasniji, a brojke nisu zadovoljavajuće, možda je ipak potrebno povećanje broja sudaca.

Tablica 4. Pregled kretanja predmeta po sudovima i po vrstama predmeta s indikatorima za 2021. godinu

Vrsta predmeta	Kretanje predmeta u 2021.			CR	DT
	Primljeno	Riješeno	Neriješeno		
Općinski sudovi					
Predmeti izvanraspravnog vijeća	9.970	9.462	2.442	94,90%	94
Predmeti optužnog vijeća (KOV)	12.236	11.709	3.561	95,69%	111
Kazneni I. stupanj	17.721	15.901	30.038	89,73%	690
Ukupno	39.92	37.072	36.041	92,85%	355
Županijski sudovi					
Kazneni I. stupanj	811	826	792	101,85%	350
Kazneni II. stupanj	9.119	8.563	2.806	93,90%	120
Izvanraspravno vijeće	7.463	7.397	825	99,12%	41
Optužno vijeće	738	730	179	98,92%	90
Uskok (I. stupanj)	94	66	232	70,21%	1.283
Ratni zločin	14	16	102	114,29%	2.327
Ukupno	18.239	17.598	4.936	96,49%	102
Visoki kazneni sud RH					
	1.661	1.389	272	83,62%	71
Vrhovni sud RH					
Kazneni	704	1.133	274	160,94%	88

¹³⁷ U Statističkom pregledu se također navodi kako se broj neriješenih upravnih i trgovačkih sudova, promatrajući proteklo petogodišnje razdoblje, kontinuirano smanjuje.

¹³⁸ Situaciju u kasnim dvije tisućitim opisuje Krapac, te navodi kako tadašnji CR (od preko 100% godišnje za 2 – 5 % godišnje) indicira da otpada prigovor javnosti da naši suci ne rade ili slabo rade., Krapac, D., *op. cit.* (bilj. 18), str. 20.

Analizom gornje tablice dolazimo do zaključka kako je CR Općinskih i Županijskih (većina predmeta) ispod 100%. Uvidom u tablicu iz statističkog pregleda, indikator DT (pokazatelj vremena rješavanja predmeta) ukazuje kako je općinskim sudovima, uzmemo li u obzir sve vrste predmeta, najviše dana potrebno za rješavanje kaznenih predmeta (690 dana).¹³⁹ Ako se u razmatranje uzmu i predmeti izvanraspravnog i optužnog vijeća tada je broj dana potrebnih za rješavanje znatno manji, odnosno iznosi 355 dana.¹⁴⁰

Na županijskim sudovima najviše vremena je potrebno za rješavanje kaznenih predmeta u I. stupnju, ali je za njih CR iznad 100%.¹⁴¹ U drugostupanjskim je kaznenim predmetima situacija lošija. Bilježi se povećanje DT-a, a CR je ispod 100%. Što se tiče stanja u predmetima ratnih zločina te predmetima iz nadležnosti USKOK-a, u statističkom pregledu se samo navodi kako županijski sudovi bilježe visok indikator DT u predmetima ratnih zločina te predmetima iz nadležnosti USKOK-a.¹⁴² Produljenje trajanja uskočkih postupaka komentira i predsjednik Vrhovnog sud RH u svom godišnjem izvješću.¹⁴³

Visoki kazneni sud, čini se, radi efikasno. Udio neriješenih predmeta u prvoj godini je jako malen, DT je kratak, a CR ispod 100% je vjerojatno takav zbog pristizanja određenog broja predmeta pred kraj godine. Promatrajući Vrhovni sud RH, u pregledu se ističe kako je ostvaren izniman rezultat. Stopa rješavanja u 2021. iznosi 161%, a vrijeme potrebno za rješavanje predmeta nakon 2020. godine dodatno se skratilo, na 88 dana (33 dana manje nego 2020. godine).¹⁴⁴

Ukupno gledajući, stanje efikasnosti kaznenog pravosuđa ne zaslužuje teške kritike koje mu se često upućuju. CR u kaznenom postupku nije daleko od ravnotežnog postotka od 100% te je

¹³⁹ *Op. cit.* (bilj. 130), str. 24.

¹⁴⁰ Također, pozitivna stvar za kazneni postupak je da, detaljnijim uvidom u strukturu neriješenih predmeta, vidimo da glavninu neriješenih predmeta čine građanski parnični predmeti. To vrijedi i za neriješene predmete na županijskim sudovima., *Ibid.*, str. 24., str. 34.

¹⁴¹ U izvješću se čak navodi kako je prosječno vrijeme rješavanja bitno smanjeno u odnosu na prethodnu godinu, i to za čak 59 dana., *Ibid.*

¹⁴² *Ibid.*, str. 35.

¹⁴³ „U pogledu velikih predmeta koji se obično vode kao uskočki predmeti na četiri velika županijska suda moguće je primijetiti da i kod ovih predmeta dolazi do produljenja postupaka, većim dijelom kod kaznenih predmeta s gospodarskom tematikom. Naime, u takvim predmetima svi koji sudjeluju u kaznenom postupku, dakle suci, odvjetnici i državni odvjetnici, susreću se s materijom trgovačkog prava koja im u pravilu nije bliska. To nije dobro jer se na ovaj način stvara mogućnost postojanja „dva paralelna trgovačka prava“. Taj problem ću pokušati riješiti poticanjem sudaca iz obje grane (trgovačkog i kaznenog prava) da više razmjenjuju informacije i sudske praksu, a moguće su i određene zakonske izmjene.“., Vrhovni sud RH, *Izješće predsjednika vrhovnog suda republike hrvatske o stanju sudbene vlasti za 2021. godinu, travanj 2022.*

¹⁴⁴ *Op. cit.* (bilj. 130), str. 54.

bolji u usporedbi sa građanskim postupkom. DT jest najveći, ali je ta brojka narasla zbog uskočkih predmeta i predmeta ratnih zločina za koje je očekivano da se vode dulje zbog njihove složenosti. Ipak, iz podataka je razvidno da u zadnjim godinama dolazi do stagnacije napretka, a u nekim aspektima i do pogoršanja stanja.

3. 3. 2. Podaci o stanju kaznenog pravosuđa u usporedbi sa državama Vijeća Europe

U izvješću CEPEJ-a iz 2020. godine za 2018.¹⁴⁵ može se izvući zaključak kako je Hrvatska i dalje u „zelenom“ kada se uspoređi sa ostalim članicama Vijeća Europe. Stopa riješenosti je bolja, a vrijeme rješavanja je neznatno iznad europskog medijana. Uz to, u izvješću CEPEJ navodi kako je Hrvatska u pet uzastopnih evaluacijskih ciklusa ostvarila CR veći od 100%.¹⁴⁶ Vijeće Europe upozorava na činjenicu da je vrsta i težina kaznenog djela, a s tim u vezi udio manje teških kaznenih djela, (ili čak prekršaja, ovisno o tome koje sve podatke šalju članice prilikom prikupljanja podataka za CEPEJ istraživanje), jako bitan za ocjenjivanje stanja efikasnosti kaznenog pravosuđa. Tako je u Hrvatskoj čak 89% udio prekršaja u ukupnom broju koji Vijeće Europe koristi prilikom računanja ovih brojki.¹⁴⁷ Činjenicu potvrđuje i jedno od upozorenja iz CEPEJ-evog evaluacijskog izvješća za 2020. u kojem stoji da Hrvatska ima najveću razliku trajanja postupka za predmete za teža kaznena djela od lakših predmeta.¹⁴⁸ Još jedan faktor koji treba uzeti u obzir jest da je u Hrvatskoj veći broj kaznenih predmeta na sto stanovnika u odnosu na medijan Vijeća Europe, kako na prvostupanjskim, tako i na drugostupanjskim sudovima.¹⁴⁹

¹⁴⁵ CEPEJ, *European judicial systems - CEPEJ Evaluation Report - Evaluation cycle 2020 (2018 dana) - Part 1: Tables, graphs and analysis*, <https://www.coe.int/en/web/cepej>, 17. 8. 2022.; U svom radu iz 2012, Krapac koristi izvješće CEPEJ-a iz 2010. kako bi oštro kritizirao komentare medija i javnosti o lošem sporom Hrvatskom pravosuđu. Podaci iz 2010. godine pokazuju kako je Hrvatska bila u vrhu Vijeća Europe po stopi riješenosti te ističe zaključak CEPEJ-a kako se kazneni sudovi puno bolje nose s priljevom predmeta i dužinom predmeta od građanskih sudova., Krapac, D., *op. cit.* (bilj. 18), str. 21.

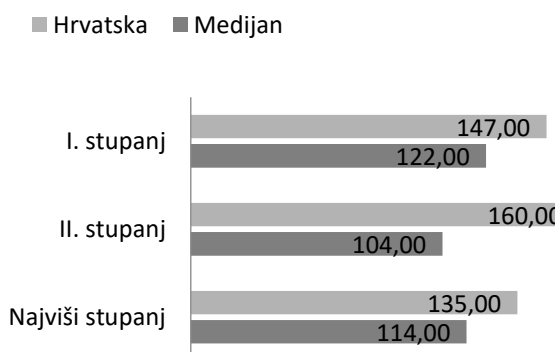
¹⁴⁶ *Ibid.*, str. 126., 128.

¹⁴⁷ Ovo je stanje u 2016. godini. Za detaljnije vidi: CEPEJ, *European judicial systems. Efficiency and quality of justice*. CEPEJ studies No. 26., 2018. (2016 data), <https://www.coe.int/en/web/cepej>, 17. 8. 2022.

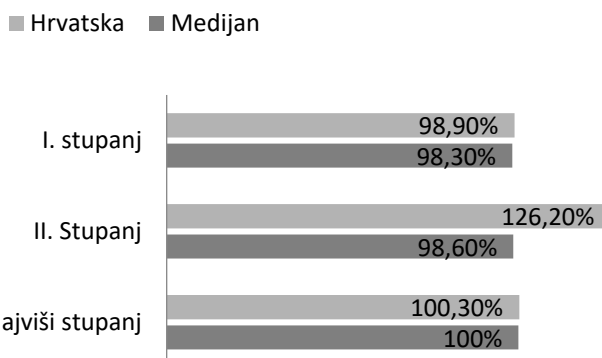
¹⁴⁸ „Croatia, Slovenia and Spain displayed the highest differences between the total criminal cases DT and the DT in severe criminal cases. In 2018, Croatia reported 609 days in severe criminal cases and 147 in total criminal cases. In Slovenia, 308 days are reported in severe criminal cases and 142 days in total criminal cases, and in Spain 300 days in severe criminal cases and 170 days in total criminal cases. There are no such large discrepancies in other States and entities which provided data on severe criminal cases separately.“, *op. cit.* (bilj. 145), str. 129.

¹⁴⁹ *Ibid.*, str. 131.

Disposition time

Clearance rate

Tablica pokazuje kako Hrvatska ima bolju stopu rješavanja kaznenih predmeta od Europskog medijana. Za prvi stupanj i najvišu sudsku instancu je to za manje od 1% poena, dok je za drugostupanjske kaznene sudove to već zamjetna razlika te je u toj kategoriji Hrvatska u samom vrhu. Takva situacija nije i za vrijeme potrebno za rješavanje kaznenih predmeta. Na sve tri sudske instance DT je veći od medijana Vijeća Europe, ali to nisu prevelika odstupanja. Važno je pri tome, uzeti u obzir činjenicu da Hrvatska ima veći broj kaznenih predmeta na sto stanovnika uspoređi li se s medijanom Vijeća Europe. Nadalje, Hrvatska je u vrhu kada se uzme broj sudaca na 100 000 stanovnika.¹⁵⁰ Zanimljivo je i kako CEPEJ daje pohvalu Hrvatskoj u vezi vremena potrebnog za rješavanje kaznenih predmeta na drugostupanjskim sudovima¹⁵¹, kao i za promjene u pravilima o nadležnosti za žalbe iz 2015. godine.¹⁵² No i dalje je taj DT veći od medijana članica Vijeća Europe.¹⁵³ Razlog tomu vjerojatno leži u činjenici da je RH opterećena većim brojem kaznenih predmeta.

Iz navedenog proizlazi da Vijeće Europe i CEPEJ smatraju kako hrvatsko kazneno pravosuđe funkcionira efikasno. Ističe se par mana, ali ništa od toga ne predstavlja nešto što bi izazivalo veliku zabrinutost, a također, ne daje povoda za konstantno negativnu reakciju medija i javnosti. Ipak, brojke domaćih statističkih izvješća za 2021. godinu pokazuju kako je došlo do pada efikasnosti, te ostaje čekati mišljenje i ocjenu CEPEJ-a za 2022 evaluacijski ciklus.

¹⁵⁰ *Ibid.*

¹⁵¹ „Croatia managed to overturn the high result of 624 days from 2012 and reduce it each year since, reaching 160 days in 2018.“. *Ibid.*, str. 132.

¹⁵² “Inspiring example” – “Croatia streamlined its appeal procedure in 2015 by moving away from the territorial jurisdiction, making random assignment of cases compulsory (through the “Case Management System”) and permitting second instance county courts to decide appeals in civil and criminal cases from all municipal courts. This reform reduced the time taken to decide appeals, evened out the workload of judges and increasingly harmonised the application of case law across the court system.“, *Ibid.*, str. 133.

¹⁵³ Za detaljnije vidi: *Ibid.*, grafički prikaz 5.27, str. 132.

3. 3. 3. Podaci o starim predmetima

Posebno valja istaknuti podatke o starim predmetima - onima koji traju duže vremensko razdoblje. Stare predmete je jako nepoželjno imati, jer praktički skoro da i predstavljaju povredu prava na suđenje u razumnom roku. Naravno, ta povreda se mora utvrditi u svakom konkretnom slučaju te ovisi od konkretnih okolnosti u svakom predmetu, ali sigurno je da je vjerojatnost za utvrđenje povrede veća kod tih slučajeva.

U statističkim pregledima Ministarstva pravosuđa i uprave se vodi posebna evidencija za predmete u kojima postupak traje više od deset godina. Analizom usporednog prikaza neriješenih starih predmeta, proizlazi da je na općinskim sudovima došlo do smanjenja broja starih neriješenih predmeta od 1,98% kroz 2021. godinu. Na županijskim sudovima došlo je do povećanja broja starih neriješenih predmeta od 13,6% kroz 2021. godinu. Ukupno je došlo do neznatnog povećanja broja starih neriješenih predmeta od 0,69% u odnosu na kraj 2020. godine.¹⁵⁴ Ako se uzme broj neriješenih starih predmeta i ukupan broj neriješenih predmeta, vidljivo je da je udio starih neriješenih predmeta 1,6% u ukupnom broju neriješenih predmeta.¹⁵⁵ U CEPEJ izvješćima o efikasnosti pravosuđa vode se zasebni statistički pregledi za kaznene predmete starije od dvije godine. Hrvatska nije dostavila podatke CEPEJ-u vezane za takve predmete.¹⁵⁶

4. PRIKAZ I ANALIZA SUDSKE PRAKSE

Sudska je praksa jako važna pri obrađivanju bilo kojeg prava zajamčenog EKLJP-om ili Ustavom. Pogotovo ako se uzme u obzir učestalost povrede prava na suđenje u razumnom roku, a i sam način razvoja tog prava koji je, u RH, bio gotovo isključivo potaknut evolutivnim tumačenjem prava na suđenje u razumnom roku od strane, prvenstveno ESLJP-a, a i Ustavnog suda RH. Dakle, kako bi se što bolje uvidjeli razni aspekti prava na suđenje u razumnom roku, u ovom je dijelu rada prikazana i analizirana najvažnija sudska praksa Europskog suda za

¹⁵⁴ *Op. cit.* (bilj. 130), str. 56., 57.

¹⁵⁵ Tendencija rasta broja starih predmeta se nastavlja. Naime i kroz 2020. je došlo do ukupnog povećanja broja starih predmeta od 3,06 %. Situacija je drugačija ako se usporedi broj starih predmeta na kraju 2019. i 2018. Tada je došlo do ukupnog smanjenja broja starih predmeta od čak 10%., Ministarstvo pravosuđa i uprave, *Statistički pregled o radu sudova za 2020. godinu, 2021.*, str. 58., 59., <https://mpu.gov.hr/statisticki-pregled-o-radu-sudova-26209/26209>, 19. 8. 2022.

¹⁵⁶ *Op. cit.* (bilj. 145), grafički prikaz 5.25, str. 130.

ljudska prava te Ustavnog suda RH. Analiza prakse će dobro poslužiti kako bi se na konkretnim slučajevima uvidjelo što se to smatra povredom prava na suđenje u razumnom roku.

4. 1. Sudska praksa Europskog suda za ljudska prava

Preko prakse ESLJP-a će se zasigurno jasnije vidjeti kritične točke koje se javljaju pri zaštiti prava na suđenje u razumnom roku u hrvatskom kaznenom pravosuđu. Analizirana je novija praksa ESLJP-a na kojoj će se vidjeti primjena kriterija za utvrđivanje razumnosti trajanja postupka.¹⁵⁷ Analizirane presude u kojima je Sud odlučivao o povredi prava na suđenje u razumnom roku u kaznenom postupku u periodu od 2017. godine do danas.¹⁵⁸

Prije obrade prakse važno je znati od kad teče rok koji treba uzeti u smislu zahtjeva za razumnim rokom, a važno je znati i kraj toga vremena. U kaznenim predmetima, rok teče od datuma obavijesti o optužbi, osim ako je položaj optuženika bitno pogođen i prije formiranja optužbe, kada se uzima taj prijašnji trenutak kao početak.¹⁵⁹ Kraj roka u smislu zahtjeva za razuman rok je datum obavijesti o konačnoj odluci domaćeg višeg suda kojom se rješava spor, što isključuje postupak izvršenja, ali obuhvaća postupak ustavne revizije ako on direktno utiče na ishod spora.¹⁶⁰

U novije je vrijeme došlo do pada broja kaznenih predmeta u kojima Sud odlučuje o povredi prava na suđenje u razumnom roku. Razlog tome su reforme koje su države implementirale u svoje sustave kako bi oni bili u skladu sa standardima utvrđenim u praksi ESLJP-a, ali i zahtjev Suda da stranke primarno traže zaštitu u domaćim sustavima.¹⁶¹ Došlo je i do reforme Suda, kojom je stvoren stroži sustav filtriranja slučajeva koji dolaze pred Sud kako bi se i sam Sud riješio kritika koje mu se upućuju zbog zaostataka.¹⁶² To se posebno odnosi na kaznene

¹⁵⁷ Vidi *supra* 2. 5.

¹⁵⁸ Odabrane su presude istaknute u mjesečnim i godišnjim izvješćima o sudskoj praksi ESLJP-a. (Case-law Information Notes), <https://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=caselaw/analysis/clin>, 9. 8. 2022.

Tekstovi presuda su preuzeti s internet stranica HUDOC baze podataka, [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22documentcollectionid%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22documentcollectionid%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22]}), 12. 8. 2022.

¹⁵⁹ *Deweer protiv Belgije* 6903/75, 27. 2. 1980., § 46., *Neumeister protiv Austrije*, 1936/63, 7. 5. 1968.

¹⁶⁰ Dikov, Vitkauskas, *op. cit.* (bilj. 38), str. 87.

¹⁶¹ Clavez i Regis, *op. cit.* (bilj. 25), str. 5.

¹⁶² *Ibid.*

predmete u kojima postoji veća odgovornost država da uredno provedu postupak. Ipak, postoji nekoliko kaznenih predmeta u novijoj praksi Suda o pravu na suđenje u razumnom roku.

Za početak je analiziran kazneni slučaj *Kaleja protiv Latvije*¹⁶³ u kojem se Sud pozabavio pitanjem početka računanja razdoblja za koje će ocjenjivati razumnost trajanja. U predmetu je aplikantica osuđena 2007., a protiv nje je podignuta optužnica 2005. Problematično je to da je od 1998. godine ona u tom predmetu sudjelovala u svojstvu svjedoka te je tvrdila da za ukupno trajanje postupka treba uzeti cijeli period. Sudu je u ovakvim pitanjima najbitnije odlučiti koja radnja u istrazi ozbiljno utječe na osumnjičenikov položaj. U ovom slučaju, Sud smatra kako za početak računanja roka treba uzeti 1998. godinu, budući da je aplikantica od početka istrage bila osumnjičena od strane vlasti te je bila ispitivana u još pet različitih situacija. Dakle, Sud je odlučio kako su na njen položaj bitno utjecala ponašanja vlasti od 1998. godine, kada je pokrenuta istraga, bez obzira na to što je aplikantica ostala u položaju svjedoka do 2005. godine.¹⁶⁴

Utvrdivši to, Sud se okrenuo ocjeni razumnosti trajanja postupka po već ustaljenim kriterijima. Utvrdio je da se radi o složenom predmetu, s obzirom na narav počinjenog kaznenog djela te broj svjedoka koji su ispitivani u postupku. Ali, Sud je odlučio kako složenost sama po sebi ne opravdava nerazumno vođenje postupka. Nadalje, Sud smatra da aplikantica nije doprinijela dužini postupka. U vezi postupaka vlasti, Sud je ustanovio kako su pravi razlozi za trajanje istrage od 7 godina, nedostaci u istrazi, zbog čega je ponavljana tri puta. Vlada tvrdi kako je predmet složen te je trebalo ispitati puno svjedoka, ali Sud smatra kako su odgađanja nastala zbog toga jer su ih tražili tužitelji koji su imali problema u pronalasku odlučnih dokaza. Također, u ovom je predmetu Sud gledao i neaktivnost suda kroz periode u kojima nije bilo rasprava, te je i taj period uzeo prilikom ocjene razumnosti. Za kraj, gledavši kriterij važnosti predmeta za aplikanta, Sud je ocijenio kako iako nije riječ o prioritetnom predmetu iz razloga što aplikantica nije bila u pritvoru. No predmet je ipak imao težinu, budući da je zapriječena kazna za djela koja su se aplikantici stavljala na teret, zatvorska. Na temelju svega toga, Sud je utvrdio povredu prava na suđenje u razumnom roku.¹⁶⁵

Nakon dugo vremena, Sud je 2021. godine donio presudu u kojoj je utvrđena povreda prava na suđenje u razumnom roku u kaznenom predmetu protiv RH. Radi se o predmetu *Vidak protiv*

¹⁶³ *Kaleja protiv Latvije*, 22059/08, 5. 10. 2017., <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-177344>

¹⁶⁴ *Ibid.*, § 37, 38, 40.

¹⁶⁵ *Ibid.*, § 42 – 48.

Hrvatske.¹⁶⁶ Razdoblje o kojem je Sud odlučivao trajalo je više od jedanaest godina na dvije razine nadležnosti. Aplikant je optužen za ratni zločin te je predmet bio složen, kako zbog činjenične prirode, tako i zbog pitanja oko primjene međunarodnog prava. U tom je smjeru i išao prigovor Vlade, a Sud je uistinu i uzeo u obzir da se radi o složenom predmetu.

Ono što je posebno za ovaj slučaj jest da se radi o kaznenom djelu protiv civilnog stanovništva, pa Sud navodi kako „*kriteriji nisu primjenjivi na postupke koji se odnose na ratne zločine, koje se smatra postupcima iznimne prirode i čija se duljina stoga mora mjeriti u svjetlu razmatranja kao što su neprimjenjivost propisa o zastari na takve zločine i dugo razdoblje koje je moglo proteći od počinjenja tih djela.*“¹⁶⁷ Ipak, iako se ovaj predmet odnosi na kazneni postupak za ratni zločin protiv civilnog stanovništva, Sud smatra očitim da se duljina trajanja postupka ne može opravdati iznimnom prirodom postupka u vezi s ratnim zločinima, već je iz konkretnog predmeta vidljivo da su odgode bile uzrokovane potrebom da se određena pravna pitanja u vezi s izručenjem aplikanta razjasne.¹⁶⁸

Kada je to ustanovio, Sud se okrenuo načinu na koji je država pristupila toj pravnoj složenosti te tko je krivac za odgode. Tako utvrđuje kako je Vrhovni sud dva puta vratio predmet na ponovno suđenje jer prvostupanjski sud nije utvrdio zbog kojeg je djela podnositelj bio izručen, što je dovelo do odgode od približno tri godine. Također, nakon drugog vraćanja, sudu je trebalo 7 mjeseci da pripremi novi zahtjev turskim vlastima za suglasnost da se podnositelju sudi za predmetni ratni zločin i pošalje Ministarstvu pravosuđa. Taj zahtjev Ministarstvo nije ni poslalo, već je tek nakon tri godine ono pripremiло novi zahtjev i poslalo ga turskim vlastima.¹⁶⁹ Glede postupanja aplikanta, Sud je utvrdio da on nije utjecao na odgode. Na temelju toga i prethodnih razmatranja o ponašanju države, Sud je zaključio kako vlasti nisu postupale s posebnom revnošću. Prema tome, Sud je utvrdio da je duljina trajanja postupka u ovom predmetu bila prekomjerna i nije ispunila pretpostavku razumnog roka.¹⁷⁰

U gore spomenutom primjeru, *Grönig protiv Njemačke*, Sud potvrđuje praksu o postupanju s predmetima ratnih zločina tako što uspostavlja da su u njima potrebni veći napori države s

¹⁶⁶ *Vidak protiv Hrvatske*, 67141/14, 26. 9. 2021., <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-211822>

¹⁶⁷ *Ibid.*, § 59. (Vidi *Grönig protiv Njemačke*, 71591/17, 20. 10. 2020., § 60., <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-206225>).

¹⁶⁸ *Vidak protiv Hrvatske*, 67141/14, 26. 9. 2021., § 60, 61.

¹⁶⁹ *Ibid.*, § 63.

¹⁷⁰ *Ibid.*, § 64, 65.

obzirom na dugo razdoblje koje je proteklo od počinjenja. No važan je i zbog pitanja trajanja postupka u slučaju nepostojanja obavijesti o obustavi postupka.

Tako u ovom slučaju, nakon vođenja prvotnog kaznenog postupka, od 1978. do 1985. godine, dolazi do obustave istrage, ali podnositelj o tome nije obaviješten. Novi je postupak trajao od 2014. do 2016. godine, a podnositelj se žalio da, zbog nepostojanja obavijesti, Sud treba uzeti u obzir cijelo vrijeme pri ocijeni dužine trajanja postupka. Naime, u pravilu kazneni postupak završava pismenom obavijesti, tako da optuženi zna kakav je njegov položaj. Od tog trenutka, optuženikov položaj se ne može smatrati bitno otežanim.¹⁷¹

U ovom slučaju pravni poredak nameće obvezu države dati formalno očitovanje o obustavi postupka, a kako ga nije bilo, Sud ne može utvrditi da je tada došlo obustave prvog postupka. Zbog toga, Sud ide utvrditi je li se na neki drugi način aplikantov položaj promijenio tako da više nije u nesigurnosti.¹⁷² Sud je već odlučivao o sličnim pitanjima (*Borzonov protiv Rusije*), no to su bili eklatantni primjeri kada podnositelj uopće nije znao kakav je njegov status te je ostavljen u stanju nesigurnosti iako je tražio od vlasti formalno očitovanje.¹⁷³ U ovom predmetu, iz ničega ne proizlazi da podnositelj ne bi dobio pisano rješenje o obustavi istrage da ga je tražio. Također, postoje druge okolnosti koje ukazuju da je otklonjena nesigurnost o tome je li obustavljen postupak protiv aplikanta. Naime, u dva postupka sudjelovala su dva različita tužitelja te je između tih postupaka prošlo jako puno vremena. Uz to, u prvom je postupku glavni tužitelj izjavio kako se povlače optužbe protiv aplikanta te im je za daljnji postupak bitan samo kao svjedok. Čini se kako je i ponašanje aplikanta u skladu s tim. Na temelju toga Sud je odlučio kako se radi o dva različita postupka te da je prvi završio 1985.¹⁷⁴

Nakon što je Sud utvrdio da se radi o dva postupka, išao je po spomenutim kriterijima (uzevši u obzir da se radi o ratnom zločinu) te utvrdio da postupak nije trajao nerazumno dugo, a slučaj je bio izrazito složen. Nije bilo duljih prekida, vlada nije postupala nemarno te je utvrdio da nije došlo do povrede prava na suđenje u razumnom roku.¹⁷⁵

U novijoj je praksi suda isplivao i jedan zanimljiv slučaj u kojem je glavni problem bila situacija da su kašnjenja i periodi neaktivnosti sudova bili uzrokovani time što su spisi predmeta bili

¹⁷¹ *Gröning protiv Njemačke*, 71591/17, 20. 10. 2020., § 41.

¹⁷² *Borzonov protiv Rusije*, 18274/04, 22. 1. 2009., § 38.; cit iz: *Gröning protiv Njemačke*, 71591/17, 20. 10. 2020., § 43.

¹⁷³ *Gröning protiv Njemačke*, 71591/17, 20. 10. 2020., § 43.

¹⁷⁴ *Ibid.*, § 47. – 54.

¹⁷⁵ *Ibid.*, § 58 – 62.

nedostupni vlastima. Radi se o kaznenom predmetu *Khlebik protiv Ukrajine*.¹⁷⁶ Naime, aplikant je osuđen u regiji Luhansk u Ukrajini, nakon čega ulaže žalbu. Žalbeni sud nije mogao postupiti po žalbi budući da se spis našao na novonastalom području Luganske Narodne Republike. To je dio bilo u nemirima te Ukrajina nije imala vlast nad njime. Dakle bilo je odgađanja i kašnjenja uzrokovanih vanjskim okolnostima, no na njih Ukrajina nije mogla utjecati.

Glavno pitanje na koje se Sud usredotočio je bilo je li Ukrajina napravila sve kako bi spriječila daljnje kašnjenje. Sud je utvrdio da je ukrajinska vlast pokazala namjeru obnove aplikantovog slučaja te je uradila sve u svojoj moći kako bi to ostvarila. Način na koji je to uradila jest da je tražila pomoć Crvenog križa, a općenito je pokazivala žurnost i marnost.¹⁷⁷ Sud je utvrdio da je u danim okolnostima bilo nemoguće ostvariti tri alternative koje je aplikant u zahtjevu predstavio, tako da Ukrajini ne bi trebalo uzimati za zlo što ih nije ostvarila.¹⁷⁸ Također, Sud je pohvalio inicijativu ukrajinskih vlasti da puste aplikanta iz pritvora, primijenivši ekstenzivno tumačenje u domaćem zakonodavstvu kako bi to uradili. To je bitna činjenica, budući da je Sud u više navrata istaknuo kako je za ocjenu razumnosti duljine trajanja kaznenog postupka bitno je li aplikant na slobodi ili ne. U tome se ogleda veća važnost predmeta za podnositelja, tako da su ukrajinske vlasti možda čak i spriječile povredu pustivši aplikanta na slobodu.¹⁷⁹

Iz prikazanih slučajeva moguće je zaključiti kako je Sudu i dalje najvažnije jasno utvrditi početak i kraj razdoblja koje ocjenjuje. Kako bi se smanjila mogućnost povrede, domaće vlasti bi imperativno trebale težiti tome da su okidači računanja početka i kraja roka zakonite i formalne radnje. Nadalje, Sud nastavlja dobro utvrđenu praksu ispitivanja slučaja po kriterijima ocijene razumnosti te je za države bitno da ih imaju na umu dok postupaju u postupku. Iz novije prakse je vidljivo kako Sud cijeni ažurno postupanje državnih organa, iskazanu marnost prema slučaju osobe kojoj je ugroženo pravo na suđenje te opću strogoću koja je od posebnog značaja u prioritetnim predmetima.

4. 2. Sudska praksa Ustavnog suda Republike Hrvatske

Ustavni sud Republike Hrvatske uvelike prati način na koji postupaju ESLJP po zahtjevima aplikanta kada odlučuje o povredama prava na suđenje u razumnom roku po ustavnim

¹⁷⁶ *Khlebik protiv Ukrajine*, 2945/16, 25. 7. 2017., <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-175656>

¹⁷⁷ *Ibid.*, § 80.

¹⁷⁸ *Ibid.*, § 72 – 77.

¹⁷⁹ *Ibid.*, § 78, 79.

tužbama. Tako USRH postupa ne samo kada odlučuje o pravu na suđenje u razumnom roku, već se i u drugim pitanjima trudi biti neka vrsta domaćeg ESLJP-a za podnositelje. To potvrđuje i sam USRH u Rješenju Usuda br. U-I-1553/2013 i dr. od 16. listopada 2018., gdje u odgovoru na podnositelje prigovora i zahtjeva za ocjenu ustavnosti ZoS/13, naglašava: „*okvirni kriteriji prihvatljivog trajanja sudskih postupaka nisu proizvoljni, već su oblikovani kroz pravnu praksu Ustavnog suda i ESLJP-a, na način koji se smatra općeprihvaćenim pravnim standardom u državama članicama Vijeća Europe (iako to ne znači da je riječ i o nepromjenjivim kriterijima). U svakom slučaju, ti su kriteriji definirani i javno dostupni, pa se u postupcima za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku ne odlučuje »subjektivno« i »arbitrarno« na način koji bi bio upitan sa stajališta načela vladavine prava i pravne sigurnosti.*“¹⁸⁰ Da je to ispravan stav potvrđuje i Krapac te navodi kako je potrebno upoznati kriterije i standarde tumačenja EKLJP-a koje je u svojoj praksi uspostavio ESLJP. Upravo članak 6. st 1. EKLJP-a i svi kriteriji koje je ESLJP utvrdio u praksi predstavljaju neku vrstu mjerila za usklađenost sa suvremenim standardima procesnih prava, ali predstavljaju i put ka standardizaciji.¹⁸¹

Kada usporedimo kaznene i građanske predmete, zamjetno je da je kaznenih predmeta za čije se postupke traži utvrđivanje povrede prava na suđenje u razumnom roku, dosta manje. No, povreda ima, tako da će biti prikazano nekoliko odluka USRH-a u kojima je odlučivao o povredi prava na suđenje u razumnom roku u kaznenim postupcima. Radi se o odlukama iz 2020., 2021. i 2022. Prigodne su za utvrditi na koji način USRH pristupa ustavnim tužbama u kojima se traži utvrđivanje povrede prava na suđenje u razumnom roku te koliko vjerno USRH prati najnovije standarde i kriterije koje je ESLJP utvrdio u svojoj judikaturi.

Iz odluka USRH-a je vidljivo da uvodni dio obrazloženja osnovanosti ustavne tužbe USRH započinje navođenjem da razumnost duljine postupka uvijek procjenjuje prema kriterijima koji odgovaraju kriterijima utvrđenim u praksi ESLJP-a.¹⁸² Zatim u pravilu utvrđuje period za koji će ocjenjivati razumnost duljine trajanja kaznenog postupka. I u tom pogledu, prati praksu

¹⁸⁰ Ustavni sud Republike Hrvatske, *Rješenje Ustavnog suda Republike Hrvatske broj: U-I.1553/2013 i dr. od 16 listopada 2018.*, 16. 10. 2018., § 8.2.

¹⁸¹ Krapac, D., *op. cit.* (bilj. 20), str. 162. – 164.

¹⁸² Tako: “*Ustavni sud ponavlja da se razumnost duljine postupka uvijek mora procjenjivati u svjetlu okolnosti konkretnog slučaja prema sljedećim kriterijima: složenost predmeta, ponašanje podnositelja i mjerodavnih tijela, te važnost predmeta postupka za podnositelja.*“; Ustavni sud Republike Hrvatske, *Odluka br. U-III-3447/2021*, 15. 6. 2022., § 8.

ESLJP-a. Dalje, USRH po pojedinom kriteriju ocjenjuje konkretan kazneni postupak, te na kraju važe sve činjenice ukupno.¹⁸³

Tako i u odluci USRH-a br.: U-III-A-2899/2022¹⁸⁴ gdje USRH odlučuje da je došlo do povrede prava na suđenje u razumnom roku. Kazneni je postupak u spomenutom slučaju trajao 17 godina i sedam mjeseci, a u tom je periodu prvostupanjski sud u Puli donio jednu presudu koju je Vrhovni sud ukinuo. USRH je utvrdio da se radi o složenom predmetu protiv više osoba te da je u više navrata rađeno vještačenje raspravne sposobnosti podnositelja koja u duljem razdoblju nije ni postojala.¹⁸⁵ USRH također ocjenjuje da je podnositelj pridonio duljini trajanja kaznenog postupka jer je više puta uoči rasprave tražio odgodu ročišta na temelju nove medicinske dokumentacije, iako je mogao to činiti odmah po hospitalizaciji. Još jedna činjenica koja utječe na složenost i na sporije postupanje suda jest da većina okrivljenika i svjedoka ima boravište u Rijeci. Stoga je Županijski sud u Puli više puta tražio da se postupak vodi pred Županijskim sudom u Rijeci. Unatoč svemu tome, USRH je ocijenio da vlasti nisu postupale učinkovito i efikasno s obzirom na to da se kazneni postupak vodio 17 godina. Uz to, od 2015., kada je Vrhovni sud ukinuo presudu, zakazane su četiri rasprave koje su odgođene zbog raspravne nesposobnosti ili bolesti podnositelja.¹⁸⁶

Teško da će bilo kakva složenost predmeta ili ponašanje podnositelja utjecati na to da se sedamnaest godina proglasi razumnim razdobljem, ali primjetno je da je obrazloženje USRH-a, posebno ako ga se usporedi s presudama ESLJP-a, dosta sažeto i sumarno. ESLJP je sklon često citirati svoje prijašnje presude prilikom utvrđivanja kriterija razumnosti trajanja postupka. U ovoj odluci USRH-a, nije citirana nijedna presuda ESLJP-a. Također, iako pri ocjenjivanju pojedinih kriterija navodi koja su konkretno ponašanja državnih vlasti ocjenjena kao loša te koja ponašanja podnositelja su odlučno utjecala na duljinu trajanja postupka, USRH ne navodi točno koji period je u pitanju. To nije u skladu s praksom ESLJP-a koji uvijek brojčano određuje vremenski period ako već smatra da je od važnosti za procjenu razumnosti.¹⁸⁷

¹⁸³ Tako je u većini odluka koje su analizirane u ovom radu.

¹⁸⁴ Ustavni sud Republike Hrvatske, *Odluka broj: U-III-A-2899/2022*, 30. 6. 2022.

¹⁸⁵ *Ibid.*, § 13.

¹⁸⁶ *Ibid.*, § 11 – 16.

¹⁸⁷ “it took more than seven months to translate and transmit that request and the supporting documents to the Ministry of Justice on 15 September 2014. ... It would appear that this request was never communicated to the Turkish authorities. Instead, after more than three years, on 11 July 2017 the Ministry of Justice made a different type of enquiry which ultimately resulted in the Turkish authorities clarifying the matter“, Cit. iz *Vidak protiv Hrvatska*, 2021., 67141/14, 26. 9. 2021., § 63., 64.

Situacija je drugačija u odluci USRH-a br. U-III-3447-2021 iz 2022. kada USRH detaljnije vremenski određuje pojedina razdoblja koja je uzimao pri ocjeni doprinosa podnositelja ili potpune neaktivnosti državnih organa. Postupak je pokrenut privatnom tužbom 2015. godine te je okončan 2021. rješenjem o obustavi zbog nastupa zastare. Predmet nije bio složen, no pri ocjenjivanju postupanja nadležnih sudova, USRH je utvrdio da je bilo neaktivnosti nadležnih sudova koja je doprinijela duljini ovog kaznenog postupka. Tako USRH navodi kako je u jednom trenutku u postupku prošlo više od jedne godine i šest mjeseci između dvije rasprave. Također navodi i da su podnositelji upozoravali sud na mogućnost zastare. S druge strane, USRH je utvrdio i da je ponašanje podnositelja doprinijelo duljini trajanja postupka, i to odgoda od jedne godine i osam mjeseci.¹⁸⁸ Nakon svega sagledanog, USRH je odlučio kako je došlo do povrede prava na suđenje u razumnom roku jer u konačnici nije okončan kazneni postupak. Prvostupanjski sud jest doprinio duljini trajanja postupka, a uz to, nije riječ o složenom postupku. Također je naveo da se radi o kaznenom postupku pokrenutom po privatnoj tužbi.¹⁸⁹

Slično je i u odluci USRH-a br.: U-III-872-2022 iz srpanja 2022. Radi se o recentnoj i zanimljivoj odluci u dijelu kada USRH odlučuje o postupanju nadležnih sudova. USRH navodi kako je prvo ročište zakazano u travnju 2020, tri godine i šest mjeseci nakon podnesene optužnice, dok je iduće zakazano za lipanj 2021. Zadnje je ročište održano u rujnu 2021. godine. USRH u ovom predmetu daje važnost činjenici da je od ožujka 2020. godine u kontinuitetu trajala pandemija zarazne bolesti Covid-19 te navodi da je značajno utjecala na svakodnevni život građana, a i na dinamiku rada državnih tijela i sudova. Tako navodi Odluku predsjednice prvostupanjskog suda kojom su odgođene sve rasprave na neodređeno vrijeme. Na temelju toga ocjenjuje da postupanje prvostupanjskog suda od travnja 2020. do lipnja 2021. ne može smatrati neosnovanim zastojem. Ipak, utvrđuje povredu budući da je postupak trajao pet godina, nije bio složen, a okončan je na jednom ročištu.¹⁹⁰

Novija odluka USRH-a u kojoj se susreo s opetovanim vraćanjem predmeta prvostupanjskom sudu zbog ukidanja prvostupanjskih presuda (*ping - pong* praksa) daje uvid u činjenicu da USRH sukladno standardima ESLJP-a izrazito negativno gleda na takvo postupanje. Radi se o odluci USRH-a br.: U-III-1731-2021. USRH u djelu ocjenjivanja kriterija postupanja nadležnih sudova navodi kako je trajanje kaznenog postupka od 24 godine najviše uzrokovano

¹⁸⁸ Ustavni sud Republike Hrvatske, *Odluka br. U-III-3447/2021*, 15. 6. 2022., § 9 – 12.

¹⁸⁹ *Ibid.*, § 13.

¹⁹⁰ Ustavni sud Republike Hrvatske, *Odluka br. U-III-872/2022*, 12. 7. 2022., § 9 - 13.

ukidanjem pet meritornih odluka prvostupanjskog suda i vraćanjem predmeta na ponovno suđenje prvostupanjskom sudu.¹⁹¹

U sve tri presude USRH se nije pozvao niti na jednu presudu ESLJP-a. USRH se ne poziva ni na presude ESLJP-a protiv Hrvatske, a niti na presude protiv drugih država.¹⁹² No u jednom novijem slučaju USRH se poziva te citira presude ESLJP-a. To čini pri uvodnom dijelu obrazloženja o osnovanosti ocjene u odluci USRH-a br.: U-III A-5044/2020 iz travnja 2022. Radi se o kaznenom postupku koji se odnosi na ratni zločin te USRH upravo u vezi te okolnosti citira presudu ESLJP-a.¹⁹³ Presude na koje se USRH poziva u svojoj odluci su identične onima na koje se ESLJP pozvao pri odlučivanju u predmetu *Vidak protiv Hrvatske*. Dakle USRH prati praksu ESLJP-a te je svjestan da ESLJP ima drugačiju praksu u vezi ratnih zločina s obzirom na njihovu narav.

U skladu s ustaljenom praksom, obrađujući predmet po kriterijima za utvrđivanje razumnosti trajanja postupka, USRH je ocijenio da je predmet izrazito složen zbog velikog broja svjedoka, a i okolnost da su mnogi od njih imali prebivalište izvan RH. Nadalje, ocijenio je i da je podnositelj značajno pridonio duljini trajanja postupka jer je bio u bijegu i nedostupan sudskim vlastima. Podnositelj je također zlorabio procesna ovlaštenja, što je Vrhovni sud utvrdio jer mu je rješenjem uskratio pravo na podnošenje zahtjeva za izuzeće.¹⁹⁴ Unatoč svemu tome, USRH je ocijenio kako je došlo do povrede prava na suđenje u razumnom roku ponajviše zbog neučinkovitog postupanja nadležnih sudova. To argumentira činjenicom da je predsjednik suda usvojio podnositeljev zahtjev za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku te odredio donošenje presude u roku od 12 mjeseci.¹⁹⁵

¹⁹¹ Ustavni sud Republike Hrvatske, *Odluka br. U-III A-1731/2021*, 28. 4. 2022., § 9 – 13.

¹⁹² Arlović u svom radu o Ustavnosudskom aktivizmu iz 2013. godine naglasio i pohvalio Ustavni sud u vezi pozivanja na odluke ESLJP: „*Upravo stoga u rješavanju svojih predmeta često puta se pozvao i poziva na praksu Europskog suda i to iskazano i zauzeto u predmetima koje je on rješavao u odnosu na predmete drugih država ugovornica, a ne samo koju je zauzimao u predmetima iz Republike Hrvatske. Takvim svojim pristupom Ustavni sud Republike Hrvatske je išao u susret danas aktualnom stajalištu da države ugovornice trebaju poštovati i izvršavati presude Suda, koje on donosi u njihovim predmetima, ali isto tako i onu praksu Europskog suda koju on ima i razvija u presudama koje su rezultat njegovog suđenja u predmetima drugih država*“, Arlović M., *Ustavnosudski aktivizam i europski pravni standardi, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, 2014., vol. 51. br. 1, str. 17.

¹⁹³ Ustavni sud Republike Hrvatske, *Odluka br. U-III A-5044/2020*, 28. 4. 2022., § 8.

¹⁹⁴ *Ibid.* § 10., 12.

¹⁹⁵ *Ibid.* § 11., 13.

USRH je također naveo kako je pri ocjeni imao na umu da se radi o kaznenom djelu.¹⁹⁶ Glede zadnje navedenog, nije jasno u vezi kojeg kriterija je to USRH naveo. USRH je vjerojatno vođen različitom svrhom postojanja ovog prava u kaznenim postupcima, budući da je u neku ruku važnija od ostalih postupaka te se stoga može tvrditi da su kazneni postupci od većeg značaja za podnositelja.¹⁹⁷ No u CEPEJ – SATURN-ovom zadnjem dokumentu na temu prava suđenja u razumnom roku se navodi kako praksa ESLJP-a ne navodi na zaključak kako je razumno vrijeme u kaznenim postupcima kraće u odnosu na građanske postupke.¹⁹⁸ Pohvalno je kako u ovoj odluci USRH citira i poziva se na presude ESLJP-a, no u ovom slučaju, USRH nije odredio vremenske periode u kojima je podnositelj utjecao na duljinu te periode u kojima su vlasti postupale neučinkovito.

Nakon svega prikazanog, u navedenim se slučajevima može vidjeti kako USRH ima ustaljen način postupanja po ustavnim tužbama o povredama prava na suđenje u razumnom roku. Postojanje određenog redoslijeda i hodograma rada je svakako pohvalno jer doprinosi ujednačavanju prakse te pravnoj sigurnosti, no zamjetno je da neki dijelovi obrazloženja nisu optimalni. Izostaje detaljnije određivanje perioda koji USRH neće uzeti u obzir (ako se to odgađanje može pripisati ponašanju podnositelja), ili će strože gledati na njega (ukoliko su državni organi utjecali na odgađanja svojim ponašanjima) pri ocjenjivanju razumnosti. U nekim slučajevima je došlo do detaljnijeg obrazloženja, ali postojanje nedostatno obrazloženih odluka vodi neujednačenoj sudskoj praksi. Ako USRH uistinu želi biti vjerni štit ljudskih prava, a samim time i procesnih prava, morat će dosljednije i strože pristupati ocjenjivanju ovakvih povreda. Samim time će se smanjiti broj presuda u kojima je utvrđena povreda prava na suđenje u razumnom roku protiv RH pred ESLJP.

¹⁹⁶ „Imajući u vidu ukupno trajanje postupka koji još uvijek nije okončan, kao i da je riječ o kaznenom postupku, Ustavni sud ocjenjuje da je podnositelju povrijeđeno pravo na suđenje u razumnom roku koje je zajamčeno člankom 29. stavkom 1. Ustava.“, Cit iz: *Ibid.* § 13.

¹⁹⁷ Vidi *supra* pod § 2. 3.

¹⁹⁸ “although the Court has said that the reasonable time standard is designed to avoid that a person charged should remain too long in a state of uncertainty about his fate“, CEPEJ – SATURN, *op. cit.* (bilj. 29), str. 14.

5. ZAKLJUČAK

Pravo na suđenje u razumnom roku i dalje predstavlja centralni zahtjev u okviru prava na pravično suđenje te usprkos smanjenju broja povreda, države nastavljaju borbu u pronalasku savršenog rješenja za zahtjeve koji proizlaze iz ovog prava.

Postojanje pravnog sredstva za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku jako je bitno, a ta obveza je nametnuta državama već dugi niz godina. Još od presude *Kudla protiv Poljske*, a zatim i evolutivnom pristupom i razvijanjem tog zahtjeva, ESLJP traži od država da uspostave djelotvorno pravno sredstvo. To bi sredstvo sprječavalo dolazak predmeta pred ESLJP, preventivno djelovalo na nastanak povrede u konkretnom slučaju te omogućavalo obeštećenje ako dođe do povrede. ESLJP je utvrdio da takvog sredstva u Hrvatskoj trenutno nema, budući da postojeći pravni okvir ne zadovoljava standarde ESLJP-a. Stoga, gledajući iz tog aspekta, hrvatskom kaznenom pravosuđu, ali i pravnom sustavu općenito prijete opasnost. Pitanje zahtjeva za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku iz ZoS/13 se promptno mora mijenjati kako bi postalo djelotvorno pravno sredstvo kakvo traži ESLJP.

Nadalje, obradom statističkih podataka, prikazano je šire stanje i općenita slika o hrvatskom kaznenom i općem pravosuđu. Situacija je zadovoljavajuća te su CR i DT još uvijek prihvatljivi, ali zadnjih godina dolazi do povećanja zaostataka. Usporedbom s ostalim članicama Vijeća Europe RH je na razini medijana Vijeća Europe.

ESLJP i dalje koristi kriterije koje je uspostavio kako bi ocjenjivao ima li povrede prava na suđenje u razumnom roku ili ne. Vidljivo je i da ESLJP postaje stroži u prihvaćanju zahtjeva te dolazi do smanjenja broja kaznenih predmeta u kojima ESLJP ispituje povredu. Važnost odluka ESLJP-a shvaća i USRH te i sam koristi kriterije za ocjenjivanje razumnosti kada odlučuje po ustavnim tužbama za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku. Međutim, primjetno je kako se USRH gotovo nikad ne poziva na presude ESLJP-a te ponekad ostaje nejasno iz obrazloženja koliko je težine pojedinom kriteriju dao pri odlučivanju. U cilju ostvarivanja napretka na tom planu, proizlazi potreba i dužnost da USRH pristupi obrazloženju odluka na način kako to čini ESLJP.

POPIS LITERATURE

Knjige i članci

1. Arlović Mate, Ustavnosudski aktivizam i europski pravni standardi, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, vol. 51., br. 1., 2014., str. 1. - 26.
2. Calves Francoise i Regis Nicolas, *Lenght of court proceedings in the member states of the Council of Europe based on the case law of the European Court of Human Rights*, Strasbourg, CEPEJ, 2018.
3. CEPEJ - SATURN, *Time requirements arising from articles 5 and 6 of the European Convention on Human Rights.*, ur. Johnsen T. Jon., Strasbourg, 2020.
4. Crnić Ivica, Hrvatska sudbena vlast i pravo na suđenje u razumnom roku, *Hrvatska pravna revija*, vol. 11., br. 2., 2002., str. 125. - 131.
5. Crnić Jadranko, Ustavni zakon o izmjenama i dopunama Ustavnog zakon o Ustavnom sudu RH, *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu*, vol. 52., br. 2., 2002. str. 259. - 287.
6. Goranić Ivana, Suđenje u 'razumnom roku' - jedan od uvjeta za pravično suđenje : (članak 6 st. 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda), *Vladavina prava*, Zagreb, vol. 4., br. 6., 2000., str. 47. - 63.
7. Gorjanc - Prelević Tea, *Pravo na suđenje u razumnom roku - Zbirka izbranih presuda Europskog suda za ljudska prava u slučajevima protiv Bosne i Hercegovine, Hrvatske, Makedonije, Slovenije i Srbije*, Centar za ljudska prava Univerziteta u Sarajevu, 2009.
8. Krapac Davor, *Kazneno procesno pravo, Institucije*, Knjiga I., 6. izdanje, Zagreb, Narodne Novine, 2014.
9. Krapac Davor, Trajanje kaznenog postupka i pravo na kazneno suđenje u razumnom roku, *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu*, vol. 63., br. 1. 2013., str. 5. - 70.
10. Novokmet, Ante, Sršen Zoran, Neučinkoviti kazneni postupak pred sudovima – implementacija presuda Europskog suda za ljudska prava, *Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu*, vol. 24, br. 2, 2017., str. 293. - 334.
11. Omejec, J., *Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda u praksi Europskog suda za ljudska prava : Strasbourški acquis*, Novi informator, Zagreb, 2014.,
12. Otočan Sanja, Načelo učinkovitosti upravnog spora u svjetlu konvencijskog prava na suđenje u razumnom roku, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, vol. 57., br. 1. 2020., str. 179. - 193.
13. Radobuljac Silvano, Učinkovitost zahtjeva za suđenje u razumnom roku u kaznenom postupku u stadiju rasprave, *Zbornik Pravnog fakulteta u Rijeci*, vol. 9., br. 1., 2020., str. 7. - 35.
14. Radolović Aldo, Zaštita prava na suđenje u razumnom roku, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, vol. 29., br. 1., 2008, str. 277. - 315.
15. Uzelac Alan, O razvoju pravnih sredstava za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku, Afirmacija ili kapitulacija u borbi za djelotvorno pravosuđe?, *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu*, vol. 62., br. 1. - 2., 2012.,str. 359. - 395.
16. Uzelac Alan, Pravo na pošteno suđenje: opći i građanskopravni aspekti čl. 6. st. 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, ur. Radačić, I., *Usklađenost hrvatskih*

zakona i prakse sa standardima Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, , Zagreb, Centar za mirovne studije, 2011., str. 88. - 216.

17. Vitkauskas Dovydas i Dikov Grigory, *Zaštita prava na pravično suđenje prema Europskoj konvenciji o ljudskim pravima*, Strasbourg, Vijeće Europe, 2012.

Pravni izvori

1. Ustav Republike Hrvatske (Narodne Novine 56/90, 135/97, 08/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14).
2. Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (Narodne novine Međunarodni ugovori br. 18/97, 6/99, 14/02, 13/03, 9/05, 1/06 i 2/10).
3. Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima (Službeni list SFRJ, broj: 7/71).
4. Povelja Europske unije o temeljnim pravima (Službeni list Europske Unije 2016/C 202/02).
5. Ustavni zakon o Ustavnom sudu Republike Hrvatske (Narodne Novine 99/99, 29/02, 49/02).
6. Zakon o kaznenom postupku (Narodne Novine 152/08, 76/09, 80/11, 121/11, 91/12, 143/12, 56/13, 145/13, 152/14, 70/17, 126/19, 126/19, 80/22)
7. Zakon o sudovima (Narodne Novine 28/13, 33/15, 82/15, 82/16, 126/19, 130/20, 21/22, 60/22).
8. Zakon o sudovima (Narodne Novine 150/05, 16/07, 113/08, 153/09, 34/10, 27/11, 57/11, 130/11, 28/13)

Sudska praksa

1. ESLJP, *Borzonov protiv Rusije*, 18274/04, 22. 1. 2009.
2. ESLJP, *Bunčić protiv Slovenije*, 42852/02, 24. 1. 2008.
3. ESLJP, *Deweer protiv Belgije*, 6903/75, 27. 2. 1980.
4. ESLJP, *Dobbertin protiv Francuske*, 13089/87, 25. 2. 1993.
5. ESLJP, *Ecke protiv Njemačke*, 8130/78, 15. 7. 1983.
6. ESLJP, *Glavinić i Marković protiv Hrvatske*, 11388/15; 25606/15, 30. 7. 2020.
7. ESLJP, *Gröning protiv Njemačke*, 71591/17, 20. 10. 2020.
8. ESLJP, *Horvat protiv Hrvatske*, 5158/99, 26. 7. 2001.
9. ESLJP, *Kaleja protiv Latvije*, 22059/08, 5. 10. 2017.
10. ESLJP, *Khlebik protiv Ukrajine*, 2945/16, 25. 7. 2017.
11. ESLJP, *Kirinčić i drugi protiv Hrvatske*, 31386/17, 30. 7. 2020.
12. ESLJP, *Kolomiyets protiv Rusije*, 76835/01, 22. 2. 2007.
13. ESLJP, *Kudla protiv Poljske*, 30210/96, 26. 10. 2000.
14. ESLJP, *Mamić br. 2 protiv Slovenije*, 75778/01, 27. 7. 2006.
15. ESLJP, *Marić protiv Hrvatske*, 9849/15, 30. 7. 2020.
16. ESLJP, *Neumeister protiv Austrije*, 1936/63, 7. 5. 1968.

17. ESLJP, *Novak protiv Hrvatske*, 88834/04, 14. 6. 2007
18. ESLJP, *Vidak protiv Hrvatske*, 67141/14, 26. 9. 2021.
19. USRH, *Odluka broj: U-III-3447/2021*, 15. 6. 2022.
20. USRH, *Odluka broj: U-III-872/2022*, 12. 7. 2022.
21. USRH, *Odluka broj: U-III-A-1731/2021*, 28. 4. 2022.
22. USRH, *Odluka broj: U-III-A-2899/2022*, 30. 6. 2022.
23. USRH, *Odluka broj: U-III-A-5044/2020*, 28. 4. 2022.
24. USRH, *Odluka broj: U-III-A-5350/2020*, 20. 1. 2022.
25. USRH, *Rješenje broj: U-I-1553/2013 i dr. od 16. listopada 2018.*, Narodne Novine 99/2018 : Ustavni sud Republike Hrvatske, 16. 10. 2018.
26. USRH, *Rješenje broj: U-III-A-322/2014*, 23. 12. 2014.

Ostali izvori

1. CEPEJ, *European judicial systems - CEPEJ Evaluation Report - Evaluation cycle 2020 (2018 data) - Part 1: Tables, graphs and analysis*, 2020., <https://www.coe.int/en/web/cepej>, 20. 8. 2022.
2. CEPEJ, *European judicial systems - CEPEJ Evaluation Report - Evaluation cycle 2020 - Part 2: Country Profiles*, 2020., <https://www.coe.int/en/web/cepej>, 20. 8. 2022.
3. CEPEJ, *European judicial systems. Efficiency and quality of justice*. CEPEJ studies No. 26. 2018 (2016 data), 2018., <https://www.coe.int/en/web/cepej>, 20. 8. 2022.
4. ECHR - CEDH, *Guide on article 13 - Right to an effective remedy*, Strasbourg, 2022.
5. ECHR - CEDH, *Vodič kroz članak 6. Europske konvencije o ljudskim pravima - Pravo na pošteno suđenje (kazneni aspekt)*, prev. Ured zastupnika RH pred ESLJP., Strasbourg, Vijeće Europe, 2019.
6. ECHR-CEDH, *The ECHR in facts and figures - Overview 1959. - 2021.*, Europski sud za ljudska prava, 2022., https://www.echr.coe.int/Documents/Overview_19592021_ENG.pdf, 17. 8. 2022.
7. ECHR-CEDH, *Violations by Article and by State 1959. - 2021.*, Europski sud za ljudska prava, 2022., https://www.echr.coe.int/Documents/Stats_violation_1959_2021_ENG.pdf, 17. 8. 2022.
8. <https://esavjetovanja.gov.hr/ECon/MainScreen?entityId=19443>, 14. 8. 2022
9. [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22documentcollectionid%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22documentcollectionid%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22]}), 12. 8. 2022
10. <https://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=caselaw/analysis/clin>, 9. 8. 2022.
11. Galić Gabrijela, *faktograf.hr.*, 2021., <https://faktograf.hr/2021/12/15/drzava-ce-propisati-rokove-u-kojima-se-sudski-postupci-trebaju-okoncati/>, 14. 8. 2022.
12. Ministarstvo pravosuđa i uprave, *Statistički pregled o radu sudova za 2021. godinu*, 2022., <https://mpu.gov.hr/statisticki-pregled-o-radu-sudova-26209/26209>, 19. 8. 2022.
13. Ministarstvo pravosuđa i uprave, *Statistički pregled o radu sudova za 2020. godinu*, 2021., <https://mpu.gov.hr/statisticki-pregled-o-radu-sudova-26209/26209>, 19. 8. 2022.

14. Transparency International Hrvatska, Neovisnost i nepristranost sudske vlasti, transparency.hr., <https://transparency.hr/hr/novost/neovisnost-i-nepriustranost-sudske-vlasti-923.>, 14. 8. 2022.
15. Ustavni sud Republike Hrvatske, *Izvešće o zaštiti prava na suđenje u razumnom roku uređenoj člancima 63. - 70- Zakona o sudovima*, Narodne novine 21/21, 2021.
16. Vrhovni sud RH, *Izvešće predsjednika Vrhovnog suda Republike Hrvatske o stanju sudbene vlasti za 2021. godinu*, 2022.